

SIBIU
DANS 2007

Festivalul Internațional Sibiu Dans 2007 a avut loc între 17 și 31 august, cu spectacole pe stradă, în cort, la teatru și chiar în Biserica Azilului.

Citiți un reportaj de Veronica D. Niculescu în PAGINILE 2-3

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE SÎMBĂTA » EDIȚIA NAȚIONALĂ » WWW.SUPLIMENT.POLIROM.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

1,5
LEI

NR. 143 » 1 – 7 septembrie 2007 » Săptămînal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de Iași” » supliment@polirom.ro

CEEA CE NE
DESPARTE

LECȚII DE LITERATURĂ
PE PLAJĂ

Vasile Ernu

Stau cu fundul în nisip și-l citeșc pe unul dintre ultimii mei preferați, Philip Roth. Naiba m-a pus să-mi iau pe plajă *Sinul...*

ÎN » PAGINA 5

ȘTEFAN BAȘTOVOI:

„Fac parte dintr-o generație nedusă în lagăre“

Nu Cianură, Da FânFest

Manu Babescu

Am fost la FânFest. A doua oară eu, a patra ediție ei. De data asta am înțeles un pic mai mult din manifestația de la Roșia Montană. În afară de electro, goa trance, d'n'b, rock greu, graffiti-uri, sărit în fin și dat cu trotinetele la vale, anul asta am văzut un documentar care îmi scăpase inițial.

ÎN » PAGINA 4

Ce e arta comunitară?

Mihaela Michailov

De trei luni merg săptămînal în zona Rahova-Uranus, un spațiu fascinant de hibrid, care se schimbă atât de repede, încît, în scurt timp, cu greu va mai putea fi recunoscut în forma lui actuală. Aici se desfășoară programul de artă comunitară *Construiește-ți comunitatea*, inițiat de Ofensiva Generozității și finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

ÎN » PAGINA 6

„Eu am fost întotdeauna împotriva subiectelor fabricate, împotriva prefăcătoriei și a epigonismului. N-am înghițit revistele de propagandă ce servesc teme și maniere de a scrie. Am considerat că am trăit într-un Imperiu despre care se pot scrie romane...”

„Suplimentul de cultură” publică un fragment din ediția a doua revăzută a romanului *Iepurii nu mor* de Ștefan Baștovoi, care va apărea în curînd la Editura Polirom, și un interviu cu autorul, realizat de Șerban Axinte.

ÎN » PAGINILE 7-9

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Lucian Dan TEODOROVICI

Despre cum ne stingem singuri țigările în palmă

Președintele Traian Băsescu și-a construit cariera politică apelând, în principal, la un truc seducător pentru popor: coborârea în stradă, printre „oamenii de rând”. De la plimbările țanțoșe printre pancarte cu „Aici sînt banii dumneavoastră”, pînă la indignările televizate rostite printre guoanele electorale din Glina Bucureștilor au fost mai mulți pași. Pe care Băsescu i-a făcut cu atenție, străduindu-se să pară, dacă nu chiar un Tepeș, măcar un Cuza care surprinde și condamnă, în văzul camerelor de luat vederi, ocaua mică a vreunui amărît de lucrător la drumuri și poduri, a vreunui amărît de guoier, a vreunui amărît în general.

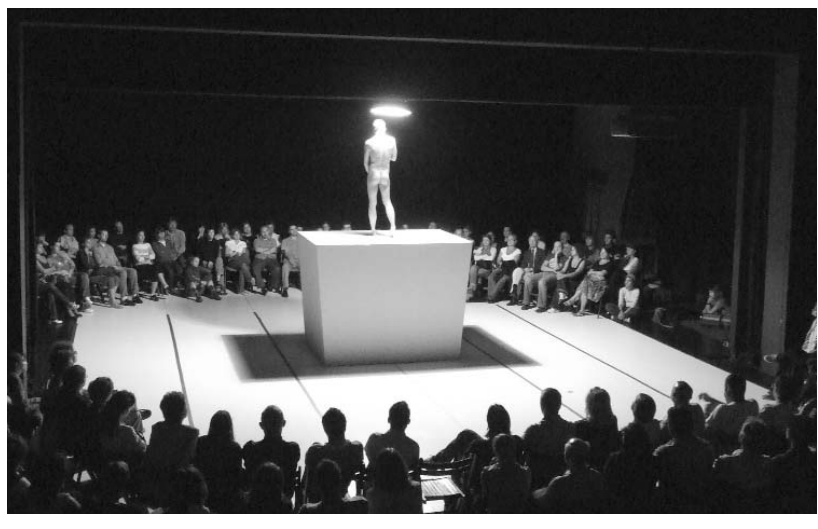
Exemplul prezidențial, de real succes electoral, a făcut rapid prozele. Insuși premierul Tăriceanu, care se străduia să arate că face o politică după modelul occidental, și-a expus costumul la riscul murdării în groapa de gunoi a capitalei. Ca să nu mai vorbim de ministrul Transporturilor, Ludovic Orban, care, de cînd a fost instalat în funcție, se revoltă cu televiziunile după el pe diverse șantiere ale țării, semnînd demisia în stînga și-n dreapta pentru a-și dovedi autoritatea. Și grija față de popor. Culmea e că destui oameni, inclusiv intelectuali cu o autoclamată gîndire europeană, apreciază acest tip de joc de imagine, considerînd că „numai așa se pot rezolva lucrurile în țara asta, prin implicarea directă a politicianilor”. Vezi-Doamne, zberetele populiste aruncate către lucrătorii șantierei țării vor băga frica în toți cei care s-au obișnuit cu huzurul unor slujbe, cu tăiatul frunzelor la ciini.

Ultima ieșire de acest gen, a primarului sectorului 2 al Bucureștilui, Neculai Onțanu, altfel un politician de duzină, remarcat mai ales prin pendulările între PSD și PD de-a lungul mandatului său, este cireașa de pe tortul unor asemenea manifestări. De curînd, dumnealui, nemulțumit că într-un grup de măturați ai străzii se fuma în loc să se lucreze în urma înaltpreadecisivului său ordin, s-a apropiat de o femeie și i-a comandat să-și stingă țigara în palmă. Lucru pe care femeia, timorată, l-a executat fără să crîncească. Pentru a fi sigur de calitatea finală a gestului său, primarul a mai și strîns, cu propria-i mîină, pumnul în care se afla țigara aprinsă. Firește, cînd un asemenea suspus își ordonă, ce mai contează durerea? Strîngi și

taci. Taci și strîngi. Căci tu ești o biată măturaătoare, iar el e ditamai primarul. Ba nu, greșesc. El e ditamai stăpînul.

Ceea ce lucrătoreea respectivă n-a știut, și ceea ce uită constant susținătorii fervenți ai coborîrii politicianilor în stradă în postura lor de autorități și cu televiziunile după ei, e că, de fapt, lucrurile stau exact pe dos. Pe politicieni, tocmai noi, oamenii de rînd, ăia care uneori ne speriem și ne stingem țigările în mîină de frica burților autoritar îndreptate spre noi, îi investim cu autoritate. Noi îi plătim. Noi le sîntem patronii morali. Niște patroni care, firește, odată ce i-au investit, trebuie să le accepte modul de lucru, pînă la finalizarea mandatului. Dar un mod de lucru perfect legal, nicicum unul prin care ni se contestă drepturile pe care noi le avem în fața lor, nicicum unul în care noi sîntem batjocoriți, umiliți de urletele, disprețul și ordinea lor. Pentru că i-am investit cu autoritate, au dreptul să recurgă, în limitele legii, la demiterea unor înalți funcționari, au dreptul să se manifeste, în limitele legii, cum doresc domniile lor. Ca exemplu concret, primarul Onțanu putea să-l convoace la primăria sectorului doi pe directorul firmei de salubritate ai cărei angajați l-au nemulțumit, să-i atragă atenția asupra problemelor observate sau, dacă există un contract care să-i permită asta, să-l sancționeze pe respectivul director. Nicicum să se răfuiască, în văzul public, cu niște muncitori, indiferent dacă respectivii își făceau sau nu treaba.

Observația este valabilă, bineînțeles, pentru toți politicianii care se simt stăpîni, și nu angajați ai noștri. Reacția firească ar fi să ne revoltăm, nu să ne bucurăm cînd ei coboară din limuzine și, populist, iau la trei-păzește vreun grup de muncitori de pe vreun șantier. Dar 17 ani de democrație se pare că ne sînt încă insuficienți. Cu un mental distorsionat de legende cu Tepeș sau Cuza și obișnuinți vreme de jumătate de secol cu tătuci comuniști în fața cărora nu se crîncește, românii acceptă cu seninătate să fie umiliți. Și, ca și cum asta n-ar fi de-ajuns, numeroși suporteri de pe margine, fie ei și intelectuali cu față europeană, aplaudă această situație, fără să-și dea seama că, tocmai prin aplauzele respective, la rîndu-le se umiliesc.

Corpul, un poem postmodern

Două săptămîni de dans contemporan, în Capitala Culturală Europeană. Festivalul Internațional Sibiu Dans 2007 a avut loc între 17 și 31 august, cu spectacole pe stradă, în cort, la teatru și chiar și în Biserica Azilului.

Veronica D. Niculescu

Ca la orice festival, la reprezentațiile în aer liber publicul a fost format în mare parte din spectatori de ocazie, trecători aflați într-un plămînt în zonă. Sibiienii și turiștii au cam rămas cu gura căscată văzînd dansurile contemporane, deloc asemănătoare cu ideile pe care lumea le are în general despre dans; reprezentații stradale mizau adesea mai mult pe nemîșcare, pe postură, pe costumație – sau pe lipsa acesteia –, pe concept, pe poemul postmodern care poate fi trupul dansatorului.

În săli însă, publicul plătit de bilet sau posesor de invitație știa la ce să se aștepte. Chiar și așa, surprizele au fost mari, mai ales dată fiind tema din acest an, „Corpul”. Să vorbim despre două dintre ele.

Interzis minorilor!

Unul dintre cele mai incitante spectacole a avut loc pe scena teatrului, de parte de ochii străzii. Și de ai minorilor, cărora intrarea le-a fost interzisă, din cauza „scenelor de nuditate”.

Două reprezentații consecutive, *Female Study* și *Hermaphrodite*, ale companiei „Quasi Stellar” din Grecia, anunțate ca un fel de studiu antropologic al nudității, au fost susținute de Markella Manoliadi și de Constantinos Rigos, care au dansat complet dezbrăcați timp

de cîte 30 de minute.

Coreografa Apostolia Papadamaki a conceput un dans în care se trece de la contorsionare la nemîșcare, de la zburte la momente calme, poetice. *Female*

Study și *Hermaphrodite* fac parte, alături de *Male Study*, dintr-o trilogie care explorează prototipuri și arhetipuri umane. Din păcate, cea de-a treia parte nu a fost prezentată la Sibiu.

SUPLIMENTUL LUI JUP

1,2, 1,2,
PROBA DE
MICROFON

SE AUDE
BINE, TOVARĂȘU'
MAIOR?

Chin și înălțare

Female Study. Ea, un trup gol chirchit pe podea, care se zbate. Parcă i-ar crește dureros aripi.

Tot dansul e o luptă spre înălțare. Pe un ecran, în spatele scenei, un cap învâluit în mătase, conturul unui chip abia perceptibil. O voce articulează cu greu începuturi de cuvinte. După o vreme, femeia reușește să se ridice.

Pe ecran, chipul se dezvăluie, e un alt eu; femeia se privește pe ea însăși, uitată. Ca în depresile profunde, celălalt eu, parcă numai ochi, privește la eul zbuciumat, de carne, de pe scenă. Eul privitor, fie senin, fie îngrijorat, este permanent neputincios.

Sub ochii tuturor, femeia se străduiește să se ridice pe vîrfuri. Prăbușirile sînt violente. Pe ecran, în ochiul drept scilipește o lacrimă, abia perceptibilă. La final, trupul se dezvăluie întru totul, stînd în picioare, în fața imaginii. Zbaterea încetează. Femeia își acoperă, rușinată, părțile de care înainte părea să nici nu fie conștientă. S-a ridicat. A reușit. A învins sau a fost învinsă?

Douăzeci de minute pauză, spectatorii sînt scoși din sală. Se reface decorul, și iată-l pe el. *Hermaphrodite.* Dansatorul, tot complet dezbrăcat, se află pe un fel de soclu.

O lume prea mică în care va trebui să se descurce. Să-și joace rolul. E o lume de pe care poate oricînd să cadă, să-și frîngă gîtul.

Scăunțele sînt așezate de astă dată direct pe scenă, de jur împrejurul acestui soclu meschin. Începe un dans foarte asemănător cu al femeii. Zbatere și, în cele din urmă, chinuită, înălțarea. Trupul este expus fără milă sub reflectorul ale cărui raze cad necruțătoare, vertical.

Istoria plăcerii

La Pavilionul 2007, un public restrîns, format în mare parte chiar din participanți la festival, s-a delectat cu *Collectif Utilité Publique*, povestea unui cuplu modern și a plăcerilor. Cei doi dansatori, Anna și Nicholas, din Elveția, încep să danseze sumar îmbrăcați, pentru ca apoi să cadă pradă constrîngerilor de tot felul. El o obligă să își pună fusta și se îmbracă și el, după care cei doi se comportă ca un cuplu erodată, chinuit de rutină.

Bărbatul vrea ca femeia să adopte fel și fel de poziții nefirești, ea se revoltă, începînd un dans fantasmatic, din păr.

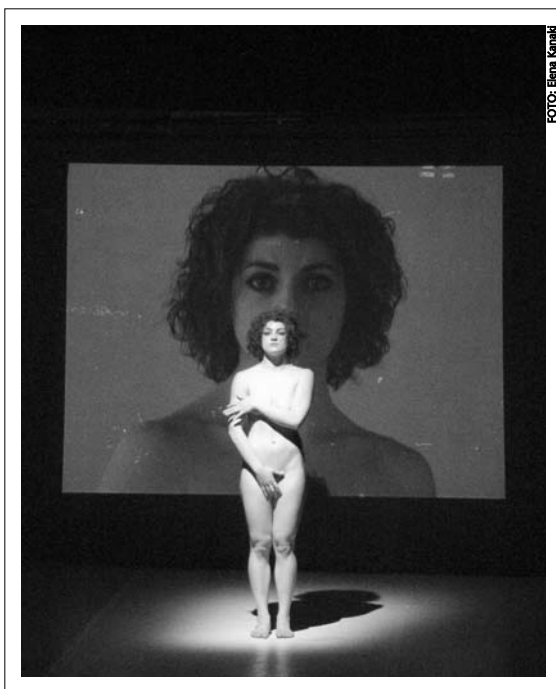

FOTO: Elena Kanak

Pletele blonde și lungi dansează ca o prelungire a corpului.

Cuplul e prins în discuții și certuri. Își tot caută locul, se mută dintr-o parte în alta a scenei, vorbind. Niciieri nu le mai este bine.

În cele din urmă, dispar și reapar îmbrăcați exotic, în blănuri artificiale, sugerînd o evoluție spre libertate, însă o libertate perversă. El are doar pantalonii, ea are doar haina. Încep un dans lasciv și cinic, cu limbile.

Spectacolul se încheie cu bărbatul citind o listă nesfîrșită cu ce are de făcut de acum înainte: va trebui să îi spună femeii că e frumoasă, că e unică sau măcar că a slăbit. La fiecare calitate enumerată, femeia tresare orgolioasă. Aplauzele din final sînt, ele însele, un nou elogiu.

DENSITATE

Dans, filme, discuții

Programul festivalului a cuprins cîrca douăzeci de spectacole de dans contemporan, opt seri de filme, două ateliere de dans și o masă rotundă internațională. Au participat peste cincizeci de artiști dansatori și coreografi din Austria, Belgia, Elveția, Estonia, Franța, Grecia, Italia, Luxemburg, Marea Britanie, Olanda, Suedia, Statele Unite ale Americii și România. Programul a inclus și filme despre dans, proiectate la Studioul Astra Film, cu intrarea gratuită. Organizator al festivalului a fost Fundația Culturală PROIECT DCM.

ROMÂNII E DEȘTEPTI

Radu Pavel GHEO

Președintele jucăuș (I)

Există o problemă a politici românești care pare să-i doară tare de tot pe toți jurnaliștii și politicienii noștri. Îi doare atît de tare, încît o pun pe tapet ori de cîte ori au ocazia. Ea se poate rezuma însă la o întrebare simplă: Este sau ar putea deveni președintele Bănescu un dictator și-un tiran? Întrebarea asta nu s-a mai pus cu atîta seriozitate nici măcar în anii de președinție ai bătrînului comunist Iliescu. De altfel, ea propune o falsă problemă: în cadrele legale ale Constituției actuale a României, Traian Bănescu nu are cum să devină un dictator. Nici dacă ar vrea, nu ar putea s-o facă.

Dar mass media autohtone par mai degrabă înclinate spre comentarii de berărie decît spre polemici raționale și nici politicienii nu sînt în stare de mai mult (fiîndcă dacă-l declari pur și simplu pe Traian Bănescu tătar și alogen care manipulează suferințele poporului român nu dai dovadă de prea mult spirit argumentativ – sau spirit în general). Prin urmare, propun și eu o direcție de discuție mai pe măsura vremurilor și moravurilor, pornind de la apucăturile omului Bănescu și nu de la acțiunile președintelui în funcție al României.

Așadar, cum e în viața privată liderul Bănescu, autodeclaratul „președinte jucăuș”, cel care a sedus o mare parte din populația României? Păi, așa, jurnalistic spus, îi plac femeile frumoase. E și cam petrecăreț. Mai bea cîte una mică... sau mai multe. Îi place să danseze și să se distreze. E cam nesperios pentru un președinte, dar dacă așa a vrut poporul... Adică dacă nu l-a vrut pe Adrian Năstase, care s-a dovedit mult mai serios.

Asta se spune ori de cîte ori e vorba de viața particulară a lui Traian Bănescu, sugestia implicată fiind aceea că imensa responsabilitate a conducerii unui stat nu poate fi lăsată cu atîta ușurință pe umerii unui om atît de superficial. Toată lumea știe, de exemplu, de povestea cu Elena Udrea, fosta consilieră prezidențială, supranumită „blonda de la Cotroceni”. Ce știe de fapt toată lumea e mai puțin clar. S-a speculat, s-a sugerat, s-a făcut cu ochiul complice, ehe, las' că știm noi... Un

președinte, o blondă apetisantă alături... Pentru o birfă mică nu-i nevoie de mai multe dovezi.

De fapt ar cam fi. Dar asta e altă problemă. Eu mă întreb care ar fi legătura între personalitatea individului și calitățile sale de lider – dacă există vreuna. Sau, mai simplu, dacă datele personale ale lui Traian Bănescu se potrivesc cu cele ale unui potențial dictator. De știut nu putem și nicio-dată sigur. Putem însă face apel la istorie, ca să comparăm și să facem o inducție logică.

De exemplu, în istoria recentă a Statelor Unite președinți mai jucăuși și mai atrași de farmecul femeilor din jur au fost John F. Kennedy și Bill Clinton. Dar n-au fost cei mai slabi președinți ai S.U.A. și în nici un caz nu pot fi acuzați de apucături dictatoriale. În perioada mandatelor lor, atît cît au ținut, Statele Unite au dus-o destul de bine, democrația n-a avut de suferit, iar imaginea externă a Americii n-a fost chiar proastă. Cel puțin prin comparație – adică dacă ne gîndim, de exemplu, la președinți mult mai serioși și mai lipsiți de vicii, cum ar fi Richard Nixon sau George W. Bush. Ce-i drept, nici unii, nici alții n-au ajuns dictatori, dar imaginea externă a Statelor Unite în timpul mandatului lui Bush jr. (ca să luăm doar exemplul moralistului anticoolic) e una dezastruoasă, în vreme ce Bill Clinton, cu saxofonul lui și cu sexul oral în Biroul Oval, își păstrează și azi o cotă de popularitate ridicată, mai ales în Europa. Poate pentru că pare mai uman?

Nu știu. Mai discutăm săptămîna viitoare...

» Cum e în viața privată liderul Bănescu, autodeclaratul „președinte jucăuș”, cel care a sedus o mare parte din populația României? Păi, așa, jurnalistic spus, îi plac femeile frumoase. E și cam petrecăreț. Mai bea cîte una mică... sau mai multe. Îi place să danseze și să se distreze.

LA LOC teleCOMANDA

Alex SAVITESCU

Mariean de Timișoara

Săptămîna trecută, Gigi Becali. Astăzi, Marian lancu. Nu mi-am propus să iau la rînd toate ciudățeniile mediatică, care se lipesc, precum zburătoarele de noapte, pe tubul catodic. Dar aceste două personaje par a face cu schimbul într-un șir al reprezentațiilor publice ridicole.

Un fotbalist cu probleme comportamentale a luat de gît un arbitru. Gestul golănesc a fost taxat de o grămadă de persoane publice, revoltate, pe bună dreptate, de momentul respectiv. Domnul lancu, patronul echipei unde joacă Ionel Ganea, a ținut să-și apere angajatul. Dar nu a încercat să facă lucrul asta pornind de la evidența faptelor – surprinse, la o oră de prime-time, de câteva camere de luat vederi – ci s-a străduit, din răspuțeri, să acuze riul, ramul, neamul și, în general, orice vertebrată din mediul înconjurător. Nu are rost să insist asupra logicii „de fier” a acestui om: dacă discursul său s-ar aplica în viața de zi cu zi, ar însemna, de exemplu, că orice spărgător de locuințe ar fi absolvit de vină; asta pentru că acesta ar fi fost, evident, provocat de nesimțirea proprietarului de a-și pune la ferestre termopanele care i-au luat ochii atacătorului.

Marian lancu pozează în emblema Timișoarei. El se vrea perceput drept simbolul luptei cu

„miticii” din Capitală. Marian lancu nu este însă decît un tip foarte geluit, ajuns din București în Banat, care a lăsat în urma sa unele semne de întrebare. Cu alte cuvinte, tot un „mitic”. Ce mi se pare de-a dreptul ciudat, ca să nu zic revoltător, e solidaritatea multor timișoreni cu acest om și cu acțiunile sale. Cînd un întreg stadion, dat ca „exemplu de civilizație” cu atîtea și atîtea ocazii, aplaudă gestul mîrlănesc al fotbalistului Ionel Ganea, înseamnă că acesta gîndește ca patronul echipei.

Ca și alți șefi de „ceva”-uri din România, care apar prin diverse media, domnul lancu vrea să-și construiască o imagine fără legătură cu apucăturile sale. Încearcă să vorbească românește cît mai corect cu putință, deși grosimea vocabularului de bază îl trădează în multe situații. Se străduiește să adopte un discurs calm, conciliant, chiar dacă îi scapă, aproape cu fiecare ocazie în care i se dă microfonul, amenințări la adresa presei sau jigniri îndreptate înspre adversari. Ziarele i-au zis, acum cîțiva ani, cînd acest om a descălecat în Banat, „lancu de Timișoara”. Iată un oximoron perfect! Nici să ai cea mai bogată imaginație din lume și nu cred că ți-l poți înfățișa mental pe Marian lancu în postura de nobil suit pe un cal sur.

Nu Cianură, Da FânFest

Am fost la FânFest. A doua oară eu, a patra ediție ei. De data asta am înțeles un pic mai mult din manifestația de la Roșia Montană. În afară de electro, goa trance, d'n'b, rock greu, graffiti-uri, sărit în fîn și dat cu trotinetele la vale, anul ăsta am văzut un documentar care îmi scăpase inițial. Noul Eldorado: luminat, marcat, mișcat. Salvați Roșia Montană, nu vă lăsați cumpărați, spuneți verde, nu corupției, nu cianurii, nu poluării. Că despre asta era vorba de fapt.

Manu Babescu

Cianură Free Zone

Haos total. Curturi împrăștiate, scene dispersate, coline umblate, plăcuțe cu Goa (uai! Goa din India?), punkeri atîrnînd, ecologiști hipioți, cățărători pe plăci, înotători în tauri, motoare de enduro cu noroi, mountainbike-uri chinute, lume străină arsă de soare și un radio care emite reportaje ecologice ciudate. FânFest doi (<http://www.fanfest.ro/2k7/>). Știam că se stringe mult popor. De peste tot din lume, de toate felurile, de toate culorile, cu preocupări diferite. Și anul ăsta ca anul trecut, fața supărată de pe site-ul oficial și verde te anunță că urmează trei zile de distracție cu scop. De data asta însă cu taxă de campare, forțată de Primăria Roșia Montană. Iar corupție, iar cumpărare/vnzare de sentimente. Motiv în plus ca să știm bine de ce ne aflăm de fapt acolo. Gîndim în perspectivă, înțelegem că există valori mai presus de aurul ăla care pentru mulți locuitori a devenit un blestem. Inscripția cu „Ana are aur. Gabriel, nu” e pe bune, iar cianura e un pericol al naibii de real. Nu poți cumpăra orice.

Banii nu sînt totul. Nu poți muta oseminte, dărîma biserici, distruge vestigii istorice unice în lume doar de dragul profitului. Sau? Sau da: cianurii, poluării, tehnologiei avansate și isterice, profiți de trei lei. Apoi abia te miri de ce ești inundat, trîsnit, infectat. Bine că se spune că România nu gustă cianura. Sper.

Noul Eldorado, voul canadian

De aceea salut inițiativa, mai ales că toate prestațiile artiștilor sînt benevole, iar festivalul este non-profit. Poate ar trebui însă pus accentul mai mult pe

partea ecologică pentru a se pricepe mai clar că FânFest nu este doar un festival de muzică și pe lângă asta, ca anexă, și un protest ecologic inițiat de niște tineri de la Greenpeace. Cu toate acestea însă, recunosc că m-am destins total mai ales la cortul Goa unde nu mi-a venit să cred cît de autentic arăta. Chiar ca-n India, doar că, în loc de ocean, aveau în fundal un deal exploatat. Peisaj selenar, muzică de extraterestri, neoane, desene psihedelice, jonglerii cu foc, OM pictat, DJ de Goa-trance. Nemaivîzînd fenomene din astea la noi, m-am emoționat. La fel și la cortul de teatru și electro unde-mi aplaudam trupa de timișoreni și Dj-i anonimi sau la scena mare unde îmi plăceau Sensor. Dar reușesc să mă scot din film la un moment dat ca să văd de fapt ce trebuia să văd demult: documentarul maghiar *j Eldorado* (Noul Eldorado). Oameni care nu vor

să-și părăsească locurile natale, oameni care zic că nu au ce face cu o sumă mare de bani, dar vor să-și păstreze mormintele celor dragi, care nu își lasă bisericile de izbeliște, care mai cred și în altceva decît în puterea banului, care afirmă că pentru ei aurul e blestemat. Și iar oameni: plecați cu banii pe case în buzunar, bucuroși că vin canadienii să investească cu cianură în Apuseni, mîndri că și-au ajutat copiii cu un leu. După ei, potopul. „Unde să mă mai duc acum? La dracul!”, despre corporații de aur și dezastre ecologice cu cianură de acum numai șapte ani, despre istorie cumpărată cu dolari, despre corupție și sărăcie, despre ochiul dracului și natură, despre viață și moarte. A lor, a ta și a pămîntului. Pentru că „Munții noștri aur poartă...”. Și așa se deșteaptă conștiința. Îți trebuie o coardă care să vibreze la aceeași rezonanță și ești ori pierdut, ori salvat. Tremur însă. Da, există lucruri pe lumea asta de care vreau să țin cont, știu că pot face un gest mărunț ca să schimb cursul istoriei, că, uite, contează și pot opri un dezastru. Idealisme, Finding Neverland? Pentru că țiți dă prin cap: tu ai venit la distracție, cu mașini puternice, cu bani de spart, în timp ce oamenii din Roșia Montană își așteaptă decizia sorții, împărțiți în tabere, în sărăcie și dezorientare. Da investiției, nu cianurii, da locurilor de muncă, nu distrugerii naturii. Poate de data asta chiar se împlină ceva. Film responsabil. Start.

PUBLICITATE

CITIȚI SĂPTĂMÎNA
VIITOARE ÎN REVISTAOBSERVATOR
CULTURAL

- » O carte în dezbatere: *Orbitor 3* de Mircea Cărtărescu. Texte de Bianca Burța-Cernat, Adina Dinițoiu, Delia Ungureanu, Șerban Axinte și Ovidiu Șimonca.
- » Interviu cu Ioan Holender, directorul Festivalului „George Enescu”
- » *După ea*, ultima premieră cinemtaografică autohtonă, comentată de Valerian Sava
- » Actualitatea internațională: Arina Petrovici scrie despre Turcia lui Abdullah Gul
- » Supliment: *The Dance in the Mirror/Dansul în oglindă*. **Observator cultural** reia seria suplimentelor dedicate dansului contemporan și *performance*-ului, realizate în parteneriat cu Centrul Național al Dansului București. *The Dance in the Mirror* prezintă în avanpremieră programul începutului de stagiune la CNDB.

Lecții de literatură pe plajă

Dragă Bogdane, Stau cu fundul în nisip și-l citesc pe unul dintre ultimii mei preferați, Philip Roth. Naiba m-a pus să-mi iau pe plajă povestea lui *Sinul* – care, imediat ce am început s-o citesc, m-a trimis direct la *Nasul* lui Gogol. Mi-a părut imediat rău că nu am luat și Gogol cu mine, ca spre jumătatea cărții să aflu de la narator, profesor de literatură, metamorfozat într-un ditamai sîn, că el însuși se înscrie în descendența lui Swift și, în mod special, în cea a lui Gogol (*Nasul*) și Kafka (*Metamorfoza*).

Vasile Ernu

Însă problema nu stă atât în faptul că volumul mă trimite la tot soiul de cărți citite, eroi livești sau mai știu ce filme SF care colcăie în capul meu de-a valma, cât mai ales în faptul că „sînii literari” face o stranie conexiune cu „sînii reali” care stau „la grămadă” aranjați de-a lungul plajei. Plaja este spațiul cu cei mai mulți sîni pe metru pătrat și, cum țin în mînă cartea lui Roth cu titlul *Sinul*, este aproape imposibil să nu faci această legătură. Fiecare sîn de pe plajă face trimitere la eroul lui Roth, David Kepesh, și mîntea începe să-ți fabuleze. Deci recomand, ca un om pățit: a nu se lectura pe plajă un astfel de volum.

Note pe slip

Dar oare ce e de citit pe plajă? Iată întrebarea: un fel de „to be or not to be” de vacanță. La fiecare început de vară răspundem la aceleași întrebări idioate, cu tentă jurnalistică, ce se învîrt în jurul temei contrafăcute a turismului cultural, numită „lecturi de vacanță”. Ei bine, eu cred că tocmai în vacanță trebuie citite cele mai bune, obsedante, dificile, nebune cărți. Nu prea cred în „lecturi sifon” de vară. Sifonul livresc poate fi lecturat oricînd și mai degrabă după toropeala muncii decît la adierea brizei de dimineață. Eu asociez vacanța cu cele mai frumoase lecturi. Pot să-mi amintesc, de exemplu, cu mai multă ușurință de lectura din vara lui 1988 – lectura cu voce tare făcută și pentru amicii mei din trenul Chișinău-Yalta – decît de locurile pe care le-am vizitat atunci. Nu-mi mai aduc aminte aproape nimic din cum arată Yalta și nici măcar faimosul palat din Levadia lîngă care am stat, însă îmi aduc aminte perfect fraze și pasaje din Bulgakov (proza scurtă) pe care-l descoperisem în acea vară. Acest lucru mi se întîmplă aproape în fiecare vacanță de vară, cu condiția să am cel puțin cinci cărți cu mine, dar nu orice cărți, firește.

Revenind la profesorul de literatură comparată, David Kepesh, pe care Roth îl transformă în sîn și prin care ne spune o poveste fascinantă, el are perfectă dreptate cînd bănuiește că de la literatură i

(ni) se trage. „Am luat-o din literatură” – zise David în sine sa, după ce își reamintea că predase ani de zile literatură europeană și în mod special *Nasul* lui Gogol și *Metamorfoza* lui Kafka. Să predai ani de zile aceste volume și să le iei prea în serios poate avea urmări grave sau te poate transforma în mai știu eu ce ființă.

Acum, că soarele începe să ardă mai tare, îmi vin în cap alte gînduri: la ce bun să pierzi timpul cu literatura, nu-mită de prea multe ori „inutilă”, cînd „marile probleme ale omenirii” trec pe lîngă noi. În loc să fim obsedați de încălzirea globală sau de clonarea animalelor, de noua constituție a țărișoarei noastre sau de condamnarea comunismului, noi ne pierdem timpul cu Gogol, Joyce sau mai știu eu ce scriitori, care oricum n-au schimbat și salvat omenirea. Statul are nevoie de ostași, polițiști, preoți, avocați, bancheri, ingineri și oameni de știință, nu de scriitori. Cam asta este indirect și concluzia tatălui eroului David Kepesh din *Sinul*. „Avînd în vedere că tata habar n-are despre cărți, i-am povestit cum se trezește Gregor Samsa în noua sa viață în Kalka, descoperind că s-a transformat într-un gîndac uriaș; i-am rezumat apoi *Nasul*, povestindu-i cum eroul lui Gogol se trezește într-o dimineață fără nas, cum se pornește să-l caute prin St. Petersburg, cum dă un anunț în ziar în care-i cere să se întoarcă și cum îl vede plimbîndu-se pe stradă; întîlniri ridicole, una după alta, pînă cînd, în cele din urmă, nasul ajunge din nou pe chipul lui, fără vreun motiv mai temeinic decît cel din care dispăruse. (Mi-l imaginam pe tata gîndindu-se: «Predă chestiile astea la facultate?»).”

Culmea e faptul că acești scriitori care au scris volume cu „subiect catastrofal”, vorba eroului lui Roth, au rămas totuși mai cunoscuți și mult mai iubiți decît hoardele de ingineri, juriști, ostași vieteji, polițiști vigilenți etc. (cu tot respectul pe care-l avem și față de aceștia). Ceva molipsitor vine dinspre acești scriitori. Așa că „pericolul” lecturii e prezent nu numai pe plajă, ci oriunde și oricînd. E timpul să scriem și pe cărți la fel ca pe pachetele de țigări, e timpul să atenționăm cititorul asupra riscurilor la care se

CEEAA CE NE DESPARTE
Epistolarul de la Hanu lui Manuc

expune. Și la cite riscuri se expune, mămăă! Cei care au boala lecturii știu prea bine despre ce vorbesc. Așa că, dacă se abate vreo năpastă asupra noastră (voastră), dacă cumva începem să ne transformăm în mai știu eu ce ființă stranie, putem da vina fără probleme pe literatură, asemenea lui David Kepesh-Sinul: „Am luat-o din literatură”. Deci una dintre lecțiile simple pe care ni le dă Philip Roth e faptul că literatura e un virus care „se ia”, e ceva contagios. El, care produce astfel de „marfă”, are bunul-simț să ne preîntîmpine, însă are și neobrăzarea să ne ispitească iar și iar cu noi „produse” tentante.

Iată încă o fază tare la care „acest” Philip Roth mă trimite și care îmi trezește amintirea și imaginația fără scrupule. „Iar eu voi delira de fericire. Vi-l amintiți pe Gulliver în Brobdingnag? Cum slujnicele îl puneau să se plimbe pe sfîrcurile lor ca să se distreze?” Dar noroc că volumul *Sinul* e tare mic și se citește în cîteva ore, iar dacă nu ai chef să zburzi prea mult cu fantezia, treci la următorul volum. Eu, după ce am făcut cîteva însemnări, am trecut la *Pata umană*, care e deja altă poveste și în care, recunosc, mă simt mult mai în apele mele.

P.S.: Am făcut și eu rost de Hadji Murat al lui Lev Nicolaevici Tolstoi, dar încă nu am apucat să-l citesc. Am recitat recent, după tare mulți ani, *Moartea lui Ivan Ilici* (tradus excelent de Janina Ianoși), cu care m-au chinat în școala generală. Sînt cîteva cărți rusești care mi-au rămas pe creier și pe care n-am mai reușit niciodată să le recitesc, iar una dintre ele este acest text excepțional. E unul dintre cele mai bune texte scurte citite de mine. Se pare că lectura obligatorie dăunează grav cititorilor.

P.P.S.: Spuneam că Statul are nevoie doar de ostași, polițiști, preoți, avocați, bancheri, ingineri, oameni de știință etc., nu de scriitori. Rectific: Statul are mare nevoie de scriitori, însă nu de nebuni de-aide Gogol, Proust, Swift, Tolstoi, Kafka, Joyce, Bulgakov, Th. Mann, Nabokov, Bukowski sau Roth, ci de scriitori de curte, care dedică ode regilor și președinților, îi apără și-i protejează cu „operele” lor „pe aleșii lui Dumnezeu sau ai poporului”. Eu zic să lăsăm deocamdată „marile probleme” pe seama scriitorilor de curte, iar noi să rămînem la nebunii noștri.

Balcik, 8 august 2007

PUBLICITATE

Radio România Muzical

Prezintă

În direct

Festivalul Internațional „George Enescu” - 2007

1-23 septembrie

toate concertele de la Ateneul Român, Sala Mare și Sala Mică a Palatului

Informații detaliate pe site-ul nostru: muzical.srr.ro

Partener: **Suplimentul** CULTURA

SALUTĂRI DE LA PETRILA DE ION BARBU

Ce este arta comunitară?

Arta comunitară e o artă de training teritorial. Formează conștiința comunitară și sensibilizează receptarea civică. De trei luni merg săptămînal în zona Rahova-Uranus, un spațiu fascinant de hibrid – cu clădiri abandonate, ciuruite, zăbrite sau renovate de curînd –, care se schimbă atît de repede încît, în scurt timp, cu greu va mai putea fi recunoscut în forma lui actuală.

Spectacolele-lectură din cadrul proiectului vor avea loc pe 3 septembrie

Mihaela Michailov

Un spațiu care o ia încet, încet înăntea celor care îl locuiesc. Aici se desfășoară programul de artă comunitară *Construiește-ți comunitatea*, inițiat de Ofensiva Generozității și finanțat de Administrația Fondului Cultural Național. Partenerii

acestui proiect sînt Centrul Internațional pentru Artă Contemporană, DC Communication, Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Agenția de Monitorizare a Presei și Societatea de Concerte Bistrița. Ofensiva Generozității a fost inițiată de Bogdan Georgescu, Vera Ion, Maria Drăghici, David Schwartz, Miruna

Dinu, Ioana Păun și Irina Gădiuță, cărora li s-au alăturat, pe parcursul desfășurării proiectelor, coregrafi, dramaturgi, actori, artiști vizuali, regizori și arhitecți.

Programul s-a concentrat pe elaborarea conceptului de comunitate, văzut din mai multe perspective, lucrîndu-se în final cu următoarele comunități: locatarii apartamentelor din blocurile acoperite de mash-uri, chiriașii din casele naționalizate, donatorii de sînge, adolescenții din Complexul de servicii pentru copilul delinvent Titan, București. Spectacolele care vor avea la bază aceste patru comunități (vor fi jucate la sfîrșitul lunii) sînt urmate de un al cincilea, axat pe o experiență comunitară directă.

Construiește-ți comunitatea cuprinde un atelier de creație destinat copiilor din Rahova-Uranus, un atelier de dramaturgie bazat pe poveștile comunităților documentate, dezbateri publice, arhiva vizuală a comunității Rahova-Uranus, spectacolele de teatru comunitar.

Cu ce se mîncă teatrul comunitar? Cu docu-dramatizarea link-urilor interne și externe care fac ca un grup de oameni, interese, valori, interdependențe, reprezentări etc. să poată structura tipologia unei comunități. Cu acele situații-limită, reflectate echilibrat în așa fel încît să nu existe un singur unghi de percepție care să influențeze manipulant și să altereze receptarea.

Obiectivitatea jurnalistică și distanțarea programatică devin, din acest punct de vedere, un instrument de lucru extrem de important, care ține sub control tendința și tentația de a empatiza cu grupul-țintă, de a-i supralicita nevoile și așa existente.

Artiștii devin actanți socio-culturali

Teatrul comunitar este un teatru de intervenție care acționează și reacționează în funcție de problemele comunității,

implicate la rîndul ei cît mai puternic în facerea spectacolului. Este un teatru teritorial, de urgență implicativă, de alertă și responsabilizare civică, așa cum și-l dorea Augusto Boal, teoreticianul teatrului oprimaților.

Artiștii devin actanți socio-culturali, care mediază relația dintre autorități și cei care formează și formează comunitatea.

În *Construiește-ți comunitatea* nu e însă vorba doar de o suită de spectacole, ci de un lanț de acțiuni cu o cu totul altă miză. În primul rînd, te fac să înțelegi ce înseamnă și care sînt etapele unui program comunitar ce își propune să lase urme în mentalitate, de unde începe, prin ce trece și cu ce se finalizează. Cum acoperă un areal de necesități și interese împărțite, cum dezvoltă capacitatea de asimilare a unui concept-cheie pentru arta comunitară – cel de apartenență.

Sensul unei asemenea inițiative este implementarea unei conștiințe reactive de lungă durată, care să se antreneze constant. Pe această strategie de posibile soluționări în timp, de cunoaștere exactă a polilor unei probleme ca să o poți rezolva și pe relația socio-culturală cauză-efect se fundamentează proiectul.

Spectacolul e, de fapt, veriga ultimă într-un cîmp al demersurilor simultane, determinate de complexul de realități în criză. Esențial e ca o comunitate să știe prin ce e o comunitate. Cite bile albe și cite bile negre pune la bătaie.

De ce simțim nevoia să aducem conținutul realității imediat localizate într-un proiect artistic care înseamnă mult mai mult decît ceea ce sîntem obișnuiți să vedem: spectacolul ca atare?

Pentru că această realitate are un potențial conflictual puternic care, odată integrat artistic, poate fi mult mai vizibil și poate schimba raportarea la resursele problemelor, la, mai simplu spus, ce se poate face concret.

Pe de o parte, cei direct vizati înțeleg cît e de important să-și conștientizeze apartenența la spiritul comunității, iar, pe de altă parte, autoritățile devin (sau ar trebui să devină) mult mai responsabile de centralizarea unei comunități de interese.

Arta contemporană – un proiect de asumată link-uire comunitară

Pașii intermediari la vedere sînt la fel de importanți ca actul finalizat – spectacolul ca atare – deoarece fac posibile stimularea procesuală și determinarea de a participa a celor pentru care e gîndit spectacolul.

Comunitatea nu e materialul folosit doar ca să livreze un tip de informație utilă, ci e, dimpotrivă, motivată să-și pună în discuție necesitățile, drepturile, obligațiile, așteptările pentru a le procesa mai clar și pentru a le facilita înțelegerea. Practic, arta construiește, în interiorul comunității, o comunitate în stare să știe pe ce se poate baza ca să știe ce răspuns să dea.

Ca să fie la curent cu felul în care își poate detecta scopurile comune și cu ce instrumente poate influența ce i se întîmplă. Pe lîngă rolul creativ, artiștii îl activează pe cel de mobilizare a psihodeterminării colective. Adică toți membrii comunității trebuie să-și dea seama de sensul și forța pe care o au dacă sînt o comunitate activă.

Teatrul comunitar e un fel de *common needs theatre*, de *theatre of concern*, un teatru al preocupării pentru ceva, care, la rîndul lui, să-i preocupe și să-i privească frontal pe cei cu care intră în legătură.

Dacă cei care fac teatru uită că au ceva profund problematic de împărțit, dacă nu se gîndesc nici o secundă că acest ceva trebuie să se adreseze unui public co-interesat și motivat să aibă o reacție spontană, atunci modelul comunicării vii, *la fața locului*, este alterat și inutil.

Arta contemporană devine din ce în ce mai mult un proiect de asumată link-uire comunitară în care spectatorul e un interceptor provocat să dea drumul la mîngă exact în momentul în care o primește, care refuză să mai stea pe tușa privirii și constatării, pentru ca, la sfîrșit, să se ridice și să plece exact așa cum a venit.

De la bun început, cu acest *acționar mobil*, actor social cu pondere la fel de mare ca orice performer din fața lui, se construiește spectacolul. Numai că el nu e chemat la final să asiste la ceva de care are puțin sau deloc habar. E parte constitutivă a unei creații care îi documentează lumea.

Arta comunitară construiește și dă toate șansele de maximă operativitate unui nou *pattern* al rolurilor care, de obicei, e destul de rigid. Ea se face în mijlocul comunității, cu actanții ei, și nu doar pentru ei.

PUBLICITATE

Radio România Cultural

3 zile cu RRC
în Piața Festivalului Internațional „George Enescu”

14, 15, 16 septembrie, de la ora 20.30

Invitați artiști consacrați din lumea teatrului și muzicii

Vineri
Orașul cu un singur locuitor
Un spectacol de poezie și muzică pe versuri de Matei Vișniec

Sâmbătă
Apocalipsa după Mircea Eliade
Eveniment multimedia

Duminică
Big Band Radio
Concert

Partenerii media:

DILEMA VECHIE Literar & cultural România literară CULTURAL

22 Suplimentul CULTURAL SAPTESERI AfterNet.ro

ȘTEFAN BAȘTOVOI

Iepurii nu mor

„Suplimentul de cultură” publică un fragment din ediția a doua revăzută a romanului *Iepurii nu mor*, de Ștefan Baștovoii, care va apărea în curînd la Editura Polirom, și un interviu cu autorul, realizat de Șerban Axinte.

56

Chiar dacă timpul trecea greu, pînă la sfîrșitul școlii nu mai era mult. Cînd se gîndea că începe vacanța și va merge la iaz, părea că mai este foarte mult și că timpul trece greu. Dar cînd se gîndea că se termină anul și trebuia să ducă manualele, timpul trecea repede. Pentru că trebuia să le lipească unde erau rupte și avea și o pagină lipsă în cartea de citire, unde ar fi trebuit să fie o poezie pe care n-a învățat-o, iar Nadejda Petrovna l-a prins că a rupt-o și că nu era ruptă de mai înainte. Și nu-și găsea nici cartea de științele naturii, pe care spunea de fiecare dată că a uitat-o acasă și lua întotdeauna bătaie pentru că n-o împrumuta de la clasa de alături, căci nu știa pe nimeni, și-i scria în zilnic. Și nici nu știa pe unde s-o caute.

Încă mai avea în *Patria Noastră* 1 un Lenin cu ochelari și cu mustață răsucită ca a baronului Münchhausen, care se trage singur de păr. Degeaba îi spunea Nadejdei Petrovna că nu el i-a făcut mustață și ochelari lui Lenin, că nu-l credea. Lenin era bun și nimeni nu trebuia să-i facă ochelari. Trebuia să-i facă ochelari învățătoarei, care era desenață lîngă tablă, cum explică la copii. Dar nu lui Lenin. Lenin și-așa are mustață și barbă.

Tata i-a zis că pe Lenin n-are voie să-l deseneze nimeni, numai pictorii mari, dacă li se dă voie. Pe ceilalți îi bagă-n pușcărie dacă nu seamănă. El are mustață frumoasă și ochii blinzi, nu răsucită, ca a baronului Münchhausen. Numai un prost putea să-l mizgălească pe Lenin. Lenin era atît de bun, a făcut Revoluția și îi ajută pe copii.

Lui Sașa îi era tare ciudă pe cel care i-a făcut mustață răsucită lui Lenin. Era cite unul, ca Ciornii, care nu știa să citească. El nici nu știe cine-i Lenin. Tata i-a zis că aștia se cheamă copii debili, iar mama și tatăl lor sînt bețivi. Și de aceea ei sînt proști și au ochii tulburi. Dacă-ar ști el cine este Lenin, cred că i-ar părea foarte rău. Sașa l-ar omori.

Dacă leagă strîns cu ață toate cărțile, n-ar mai putea nimeni să le dezlege și doar le-ar număra. Dar poate el să le lege oricit de strîns, pentru că peale lui tot le dezleagă și se uită prin ele. Ba, s-ar putea să primească și vreo două peste cap pentru că le-a legat atît de strîns. Dacă nu s-ar fi inventat pătrățica cu linii de la sfîrșitul cărții, unde era semnătura, ar fi furat de la cineva cartea și-ar fi pus-o pe-a lui în loc. Dar așa, toate cărțile erau iscalite. Te puneau Nadejda Petrovna s-o semnezi.

Știe el foarte bine cum îl cheamă pe cel care i-a făcut mustăți și ochelari lui Lenin. Îl cheamă sau Grigorenko Vladimir, sau Jmurkin Alexandr, sau Evseeva Natalia, sau Baltuhin Vasili. Pentru că erau patru. Oricum, Sașa era ultimul din pătrățică, și după asta cartea nu mai era bună, pentru că pătrățica s-a umplut. Dar parcă vede că va lua bătaie.

A văzut el cărți iscalite și mai jos de pătrățică. Pui numai numărul 6 și te iscalești. Are și el una. Dar nu cred că fata a mizgălit cartea, pentru că scrie frumos. Înseamnă că vreunul dintre băieți. Dar mai putea să i-o mizgălească și colegul de bancă, atunci cînd nu se uita, ca să vadă mai pe urmă învățătoarea și să-i tragă o mamă de bătaie.

Legă sacul și se așază pe el. Începeau să se rărească brebenii. Rămîneau numai frunzele, pentru

că florile se scuturau. În curînd trebuiau să înflorească lăcrămioarele. Iarba pe care a găsit-o în poiana cu tufe de aluni era bună, dar prea puțină și s-a terminat. Frunzele erau multe și mari, și porcii le mînceau și fără flori.

Dintre toate florile, numai lăcrămioarele nu se dădeau la porc. Ele nici nu erau atît de multe ca

vioarele și brebenii, nici nu erau atît de mari și erau trecute în Cartea Roșie. Miroseau frumos, ca și cravata după ce i-a legat-o Sonia. Poate că dacă și brebenii ar fi fost mai puțini, nici pe ei nu i-ar fi dat la porc și i-ar fi trecut în Cartea Roșie. S-ar fi găsit alt fel de buruienă. Dacă ar fi fost prea multe lăcrămioare, nu cred că s-ar fi dat lăcrămioarele la

porc. Ele erau albe și mici și, cînd puneai mîna, erau reci. Pentru că ele cresc numai la umbră. Și nimeni nu le-ar fi dat la porc.

Trebuia să se gîndească ce va face în vacanță, ca să spună la școală: așa, ca și în clasele I și a II-a. Dar atunci a spus că stă acasă și îi ajută pe părinți. Și îi era rușine. Cei mai mulți se duceau în tabără, iar cei care-nvătau bine, în excursii. Dar el avea tabăra în sat și oricum mergea pe-acolo și se uita cum se joacă fotbal.

Ceilalți spuneau că se duc la țară, la bunica, dar el nu putea să se mai ducă încă o dată la țară, dacă trăia la țară. Și îi era rușine. Poate dacă ar fi trăit la oraș și s-ar fi dus la țară, nu i-ar fi fost deloc rușine, așa cum nu-i era nici Katervei, care a zis că în ultima lună se duce la țară, la bunica. Ce vacanță-i asta să te duci la țară? Înseamnă că el tot timpu-i în vacanță? Dar nu era el în vacanță, pentru că toată lumea ridea de el. Dacă ești în vacanță, nu ride nimeni de tine. N-are de ce.

După încă o noapte fără rezultat, Alexandr Timofeevici se întoarse acasă. Cu fiecare zi, nehotărîrea se întipărea tot mai mult pe fața acestuia om și ochii lui, care pierduseră orice urmă de ciudă, și mersul clătinat aproape că nu mai motivau toate acele nopți pe care le petrecuse în spatele cisternei, iar de două zile, după căsuțe, sus de tot, pe iarbă. Cert era că ciuda lui Alexandr Timofeevici dispăruse și nu-l mai învinuia pe Vasili Gavrilovici de cele săvîrșite. Poate că, în locul lui, Alexandr Timofeevici ar fi procedat la fel.

Alexandr Timofeevici și-a ocupat locul cu cinste și mîndrie, prin forțe proprii, dînd dovadă de hărnicie și bună purtare în brigada în care lucrase mai înainte. Pe deasupra, era un bun tovarăș și n-a recurs niciodată la șiretlicuri. Chiar dacă a furat lighenele și făina, Alexandr Timofeevici rămînea, pentru cei care l-au cunoscut, un om drept.

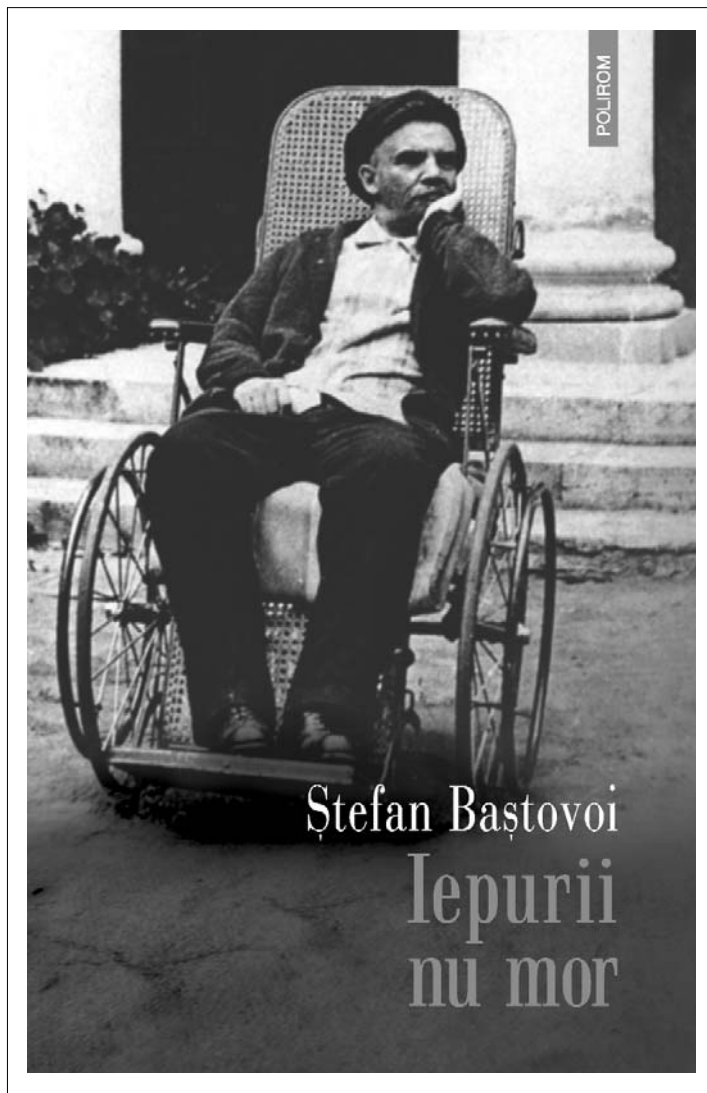
Și totuși, ce l-a determinat pe Alexandr Timofeevici să-l urmărească cu atîta ardoare pe Vasili Gavrilovici? Desigur, la început, fapta acestuia, murdară de altfel, în urma căreia Alexandr Timofeevici a rămas fără post, două posturi de fapt, ca să nu mai vorbim și de reputație.

La început, ciuda l-a împins pe Alexandr Timofeevici, setea de răzbunare. Dar ce-l mai determina pe Alexandr Timofeevici, cel de acum, să nu renunțe la urmărirea sa? Aceste gînduri se încurcau în capul fostului șef de gospodărie, din ce în ce mai moi din cauza căldurii soarelui. Poate că tot din cauza acestei călduri, pătura pe care o ținea în torbă, pe umăr, îi părea grea și inutilă. Înaintea sa, la vreo cincizeci de pași, mergea Nichifor. După mers, putea să fie beat. Nichifor mergea repede, dar de cîteva ori păru că se oprește, pe urmă își continuă drumul la fel de repede. Asta însemna că Nichifor se certa cu cineva în mîntea lui, și-atunci cînd se oprea, explica probabil ceva mai greu de înțeles. Alexandr Timofeevici băgă mîna în torbă și rupse o bucată din pîinea care-i rămăsese de astă-noapte.

— Bună ziua.

— Bună ziua.

Pe drum trecu o bicicletă, care veni cu mare viteză din deal, și-l salută pe fostul șef de gospodărie. Și paznic.

Ștefan Baștovoii
Iepurii
nu mor

„Am vrut să surprind viu sentimentul sovietic”

Interviu realizat de
Șerban Axinte

Pe la mijlocul anilor '90 ai publicat un excelent volum de versuri, intitulat Elefantul promis, urmat, nu după multă vreme, de un altul, Cartea războiului. Formula ta poetică părea bine definită de la bun început. Cum se face că ai abandonat poezia (cel puțin pentru o perioadă) și te-ai apucat de scris proză. Mai precis, prin 1996 aveai deja schițat romanul Sophie, apărut ulterior sub titlul Iepurii nu mor. Te întreb asta deoarece majoritatea scriitorilor care nu sînt de la bun început romancierii sau nuveliști, ci creatorii lirici se apucă de proză abia după ce simt că au dat totul în poezie. În cazul tău cum a fost?

Pe atunci (în 1996, mai exact) eram student la Timișoara. Mă vedeam absorbit într-o lume care mie începea să-mi displică. Mă refer la obsesia aproape prostescă pe care românii și-o făceau din „întrarea în Europa”. Eram sătul să tot aud cît de bună este Uniunea Europeană și cît de rea, săracă și stearsă este România. Fără să vreau, am început să am repulsi față de tot ce era străin, mă refer la nivelul acesta vulgar: hamburgeri, discotecii, baruri. Vreau să mă înțelegi corect, lumea spre care mergeam semăna tot mai mult cu Uniunea Sovietică, nu neapărat ca atmosferă, ci ca model. Entuziasmul omului de rînd, dar mai ales al studențimii, al intelectualilor mi se părea nepotrivit. Era rezultatul unei manipulări pe care eu, ca om sovietic, o simțeam pînă la oase. Atunci am vrut să scriu o carte despre o

lume pe care toți am uitat-o prea repede: Uniunea Sovietică. Este o carte despre o lume făcută din lozinci, lozinci ce ajunseseră să fie respirate, mîncate, băute, dormite. Disidenții au prezentat Occidentului o Uniune Sovietică stăpînită de teroare.

Eu fac parte dintr-o generație neoprimată, nedusă în lagăre. Generația mea era rezultatul unei puternice și nemaipomenite manipulări. Personajul meu nu este un disident, îl crede în Uniunea Sovietică și îl iubește pe Lenin, iar atunci cînd nu înțelege ceva, se îndoiește de sine, nu de sistem. De fapt, acest roman este o încercare de a surprinde sentimentul sovietic. Trebuie să recunosc că această carte s-a scris la sugestia unui sociolog. Este vorba de Dan Lungu, de care eram apropiat și care, în lungile noastre discuții, mi-a sugerat că ar fi extraordinar să scriu un roman despre Imperiul Sovietic văzut cu ochiul copilului. Desigur, eu nu am luat aceasta în serios, pentru că nu mai scriesem niciodată nimic în afară de poezie. Peste cîtiva ani însă, ajungînd la Timișoara, în acea atmosferă despre care am vorbit, am scris acest roman ca reacție în fața unei lumi cu care eu nu eram de acord. O carte despre oameni care se bucură atunci cînd sînt îndobitociți.

Pentru că ai amintit de Dan Lungu, vorbește-mi, te rog, despre perioada ta ieșeană. Un scurt istoric al acestei etape ar fi binevenit.

Despre perioada mea ieșeană se cuvine să scriu un roman întreg sau să torn un serial melodramatic. Dincolo de glumă, un astfel de roman (nu memorialistic, că nu s croniciar) va apărea cîndva, pentru că

este pe jumătate scris. A fost o perioadă vie, o întreagă viață cu tot ce prezintă adolescența unui artist care se credea geniu.

Din nefericire, eu sînt personajul vieții mele și nu pot să nu mă cîtesc detașat, ca pe o carte. De multe ori m-am întrebat, ca și Marquez, dacă nu cumva îmi trăiesc viața pentru a o scrie. Acum poate nu, dar pe atunci cu siguranță. Ce vrei de la un elev la Liceul de Artă, proaspăt ieșit din Uniunea Sovietică, aruncat într-o lume unde totul îi părea străin, strîmt, fără culoare. Băieții se injurau și se scuipau fără se se bată! Lucru nemaipomenit! Nu știam bine românește, aveam cîte cincisăse corigente pe semestrul și eram în permanență amenințat cu exmatricularea. Dumnezeu a trimis-o la Liceul de Artă pe Doamna Cătălina Frîncu, profa de română care mi-a „rezolvat” corigentele și a făcut totul pentru ca eu să nu fiu exmatriculat. Tot ea m-a instruit în cele ale literaturii, mult peste programa școlară, punîndu-mi la dispoziție biblioteca personală. De la ea am aflat de marii poeți moderni, citîndu-i cu mult nesat și, desigur, imitîndu-i. Cu aceste încercări ale mele am ajuns la Junimea, unde am fost primit cu multă căldură chiar de la început. Au urmat cîteva premii ale revistelor ieșene: „Convorbiri Literare”, „Timpul”, „Dacia Literară”. Așa a început lașul să-mi fie ca o casă, cu mulți prieteni față de care am și astăzi toată recunoștința. Poate dacă nu ar fi fost acești oameni, n-ar fi existat nici cărțile pe care le-am pomenit la început.

Putem găsi cîteva similitudini între Iepurii nu mor și Sint o babă comunistă!. Ambele romane restituie cititorilor un anumit timp, o perioadă istorică pe care o sperăm depășită. Dacă Dan Lungu propune o obiectivare prin multiplicarea natorului, prin distribuirea subiectivității pe mai multe paliere, tu procedezi altfel. Cum anume, aș vrea să aflu chiar de la tine. Cîtă subiectivitate, cîtă nostalgie stă la baza romanului tău?

Romanul încearcă să fie cît mai obiectiv în ceea ce-și propune. Eu nu am scris o carte istorică despre Uniunea Sovietică, ci am vrut să surprind cît mai viu sentimentul sovietic. Adică la mine nu găsești personaje reale, președinți, tirani, ci prototipuri. Însă atmosfera este reală. Am fost corect, mai întîi față de mine însumi, atunci cînd am scris. Deși este un

roman modern, cu mai multe planuri narrative, cu pasaje care te pot duce cu gîndul la Eugen Ionescu uneori, în care Vladimir Ilici discută cu Felix Edmundovici sau cu pădurarul, în întregime, cartea pune la dispoziție o realitate. Toate lozincile sînt reale. La un moment dat, directorul școlii scoate din buzunar o foaie împăturită și le citește copiilor un discurs despre folosul plantării copacilor. Am tradus acest pasaj din revista „Tînărul naturalist”. Vreme de un an am discutat despre Uniunea Sovietică cu tineri basarabeni de vîrsta mea care mi-au împărtășit obsesiile lor. S-a dovedit că pînă și fantezmele noastre erau identice. Așa că cititorul are un mozaic de gînduri, obsesii și indelecticiri ale omului sovietic. Farmecul acestei cărți, din punctul meu de vedere, este că personajul meu nu crește mare, el

nu devine „deștept”. Cartea se termină înainte ca Sașa, personajul principal, să descopere că trăiește într-o mare minciună.

Lumea din roman este lumea lui Sașa,

» **Perspectiva din care este relatată povestea din Iepurii nu mor îi aparține unui copil, școlar în clasa a treia, pionier în R.S.S. Moldovenească. Micul Sașa Vakulovski e ceva mai introvertit decît media și pare a fi persecutat pe nedrept de către învățătoare, ceea ce îl ostracizează în fundul clasei, de unde va aspira luciferic la premianta din prima bancă, devenită inaccesibilă.**

» **Povestea cu iepurii, la care titlul face aluzie, este construită în paralel, pe mai multe planuri. Ea este o parabolă a libertății încătușate, spunînd pe cale aluzivă ceea ce se spune pe față în carte: că viața în comunism este o viață încarcerată, că educația prin sloganuri a copiilor este o crimă, că autoritatea și chiar violența învățătoarei față de copiii recalcitrați devin odioase atunci cînd se suprapun celor ale partidului față de membrii clasei muncitoare.**

„Vând cît mai sovietic”

„CITESC CRITICILE CARE MI SE ADUC PE FORUMURI ȘI ȚIN CONT DE ELE”

Într-o altă discuție îmi mărturiseai că pentru tine importante nu sînt doar mesajele pe care vrei să le transmiți cititorilor, ci și mesajele venite de la cititori spre tine. Cum anume ții cont de ele? În ce constă acest feedback?

Mai întîi, eu dau manuscrisul spre lectură prietenilor și cunoșcutilor. Prefer oamenii care nu scriu și nici nu știu prea multe despre literatură. Mă interesează, în primul rînd, dacă reușesc să transmit o atmosferă, emoțiile. Îmi place să fiu de față cînd cineva îmi citește manuscrisul, să văd dacă zîmbește acolo unde este o scenă cu haz sau dacă se emoționează acolo unde este o scenă sensibilă. Aceasta mi se pare esențial la un scriitor: să te poată face să rîzi și să plîngi, restul se învață. Pe lîngă aceasta, au fost cîțiva ani în care am stat pe Internet, intrînd în legătură cu români din lumea întreagă și primind cam cîte o sută de scrisori pe săptămîină. Am primit multe remarcî și sugestii de care am ținut cont. Așa am aflat ce vor oamenii să audă, ce îi frîmîntă și care este metoda cea mai accesibilă de a mă face înțeles. Pentru că eu vreau să mă fac înțeles. Citesc criticile care mi se aduc pe forumuri și țin cont de ele. Consider că dacă am putut fi criticat sau luat peste picior, înseamnă că am exagerat undeva. Nu în ultimul rînd, o reacție din partea cititorului este și numărul vînzărilor. *Nebunul*, de exemplu, este la a doua ediție într-un an, cu un tiraj total de 7.000 de exemplare, epuizat. Scriu despre ce-mi place, dar îmi place ca ceea ce scriu să placă și altora.

Ce anume poți promite cititorilor tăi? Mă refer la acel ceva despre care știi sigur că o să se întîmple sau nu.

Nu-mi place să fac promisiuni, deoarece nu sînt stăpîn pe viața mea. Am mai multe scrieri în lucru, am și o mulțime de planuri pe care le port în inima mea de ceva ani, dar vremea și sorocul nu le știu. Mă rog ca Dumnezeu să-mi dea zile și inimă potrivită pentru a putea duce la capăt ceea ce îmi doresc, dacă ceea ce doresc este bun. Am o bucurie specială atunci cînd scriu, pentru că o trăiesc ca pe o delectare și ca pe o sîrbătoare a minții, a inimii, a minunii că sînt, că sînt așa cum sînt și că lumea mi se descoperă ca o taină nesfîrșită, ca un spectacol al măreției lui Dumnezeu și, de ce nu, a Omului. Uneori mă tem că voi pleca din această lume fără să duc la capăt toate aceste planuri, care mi se par frumoase, dar gîndul că lumea ar rămîne la fel de frumoasă și fără mine, mă face liniștit. Întotdeauna se va găsi un om care-și va pune mîntea în slujba celorlalți, care va scrie, va cînta sau va desena lumea în mișcarea ei colcăitoare, dar afit de bine susținută de ceva și de Cineva care uneori ne scapă, iar alteori ni se dezvăluie. Iată de ce nu promit nimic, deoarece sînt și eu o parte a acestei lumi în mișcare, supusă schimbării și revenirii, deși sînt plin de dorințe, mai ales de dorința de a dăruii și de a mă dăruii. Iar scrisul pentru mine este un dar, pe care mai întîi l-am primit de la Dumnezeu, iar acum simt nevoia să-l dăruiesc mai departe, o nevoie careia nu pot să mă împotrivesc, deoarece, sînt convins, nu trebuie să mă împotrivesc.

» Ștefan Baștovoi a debutat în 1996, cu volumul de poezie *Elefantul promis*, cu care a obținut Premiul de debut al Uniunii Scriitorilor din Moldova, Premiul Salonului Național de Carte de la Iași și Premiul Fundației Soros. Au urmat alte volume: *Războiul cărții (1997)*, *Peștele pescuit – o poveste (1998)*, *Casa timpului (1999)*. Din 1996 este membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova. În 1999 a fost uns în monahism, primind numele Savatie. Pe 28 octombrie 2000 a fost hirotonit ierodiacon, iar pe 4 august 2002 ieromonah. În prezent, este ieromonah la Mănăstirea Nașterea Domnului din eparhia Edineț și Briceni, în Republica Moldova.

un copil fără prieteni, care, din cauza timidității, își explica singur tot ce auzea, citea pe garduri sau învăța la școală. Concluziile și meditațiile lui sînt infantile, dar foarte profunde, spre deosebire de discursurile și preocupările oamenilor mari. În roman există puțini maturi și sînt situați pe un alt plan narativ, așa încît Sașa nu se întîlnește cu ei, însă toți maturii sînt infanțili. Singurul personaj lucid este acest copil care nu vorbește cu nimeni.

servesc teme și maniere de a scrie. Am considerat că am trăit într-un Imperiu despre care se pot scrie romane, așa cum Marquez a scris despre dictatura din America Latină. Pe atunci era la modă să scrii despre baruri și tîrfe. Ei, eu nu vroiam că fiu ca ceilalți. Acum, trecînd vremea, au crescut și copiii propagandei occidentale. Oamenii au înțeles că un francez nu vrea să citească un roman franțuzesc scris de un basarabean și au început să scrie despre ei înșiși. Mă bucur. Nu cred că autorii citați m-au imitat sau urmat pe mine. Mai întîi pentru că *Iepurii nu mor* are o structură de jazz în ce privește compoziția, cu multă improvizatie, poezie și sinceritate care nu se repetă de la om la om. Pe de altă parte, acești oameni au trăit și ei în același Imperiu, deci au ce povesti. Am înțeles însă că ei nu au scris niște romane propriu-zise, ci un fel de impresii, amintiri. Eu am vrut să pierd tot ce este foarte personal într-o mare de personaje, baloane, emoții semnate cu alte nume.

Iepurii nu mor nu este singura ta scriere în proză. Recent am citit Nebunul, un microman inspirat, probabil, și de viața pe care ai ales să o trăiești începînd cu anul 1998. L-a schimbat în vreun fel călugărul Savatie pe scriitorul Baștovoi?

Nebunul este o carte pe care nu aș fi scris-o niciodată dacă nu m-aș fi călugărit. Nu în sensul că nu aș fi scris ceva cu acest titlu (am fost obsedat de nebulie dintotdeauna), dar nu m-aș fi gîndit că nebulia poate deveni masca unui sfînt, așa cum se întîmplă în romanul acesta. Personajul principal este un călugăr provenit dintr-o familie instărită care, după ce a petrecut treizeci de ani în pustie, se întoarce în cetate unde trăiește cu tîrfele ieftine și cerșetorii prefăcîndu-se nebun. Un astfel de călugăr a existat într-adevăr. El este Sfîntul Simeon cel Nebun pentru Hristos, care a viețuit în Siria secolului al VI-lea. Am încercat să văd lumea prin ochii acestui sfînt care se prefăcea nebun. Desigur, este o mare îndrăzneală, dar nu este singura pe care mi-am permis-o în această viață, deoarece consider că înșiși viața are nevoie de îndrăzneală pentru a putea fi trăită. Nu vreau să vorbesc mai mult, pentru că romanele nu se povestesc, ele se citesc. Iar pentru că m-ai întrebant cum l-a schimbat călugărul Savatie pe scriitorul Baștovoi, acest răspuns se conține în înșiși cartea despre care vorbim.

Cum vezi literatura ta în contextul producțiilor literare de azi? Aiți în proză, cit și în poezie s-au produs

*Cred că ai lansat o modă, cea a amintirilor serie despre perioada comunistă. Mai mulți scriitori din Republica Moldova au început în acești ani să exploateze un culoar deschis de tine. De pildă, Vasile Ernu are foarte mare succes cu *Născut în U.R.S.S. Iulian Ciocan mi-a mărturisit că tocmai a încheiat un roman despre perioada lui Brejnev. Am auzit și unele opinii (venite dinspre scriitorii basarabeni de primă mărime) conform cărora a scris necritic despre comunism ar fi un lucru imoral. Tu ce crezi? Ai comis un act demn de opoziție publică?**

Romanul meu a fost scris în '96-'97. În '98 eu m-am dus la mănăstire și am lăsat totul baltă, inclusiv acest roman pe care l-am gîndit mult mai mare. Ceea ce apare acum este doar prima parte dintr-o trilogie care a rămas doar la mine în cap. Desigur, fiecare parte ar fi trebuit să poată fi citită și separat, de aceea *Iepurii nu mor* este un roman integrat. La Chișinău se știa că eu scriu un roman despre pionieri, dar nu am avut o lectură, ca la Iași, de pildă. Din discuțiile particulare, ca „tînar prozator”, am primit, desigur, sfatul de a-mi alege alte subiecte cu care să „intru în Europa”. Eu am fost întotdeauna împotriva subiectelor fabricate, împotriva prefăcătoriei și a epigonismului. N-am îngîhit revistele de propagandă ce

PALINDROMAN

Serban FOARȚĂ

Roșul ușor e rozul iluzor

(Continuare din numărul trecut)

Carmen se uită discret la ceas: era târziu, aproape miezul nopții.

Vasile Elisav se ridică. Ieși. Intră în camera de baie, a cărei ușă o lăsa întredeschisă, deoarece-și spăla, acum, numai obrazul, dar cu feroarea unei sacre abluțiuni, astfel încît nu desluși prea bine apelul telefonului mobil, lăsat să zumzăie în gol, fără să-i pună nimeni punct, vreo patru-cinci măsuri din *Zauberflöte*.

— Ce-i asta, întrebă, surprins, dl Vasile Elisav, ieșind din camera de baie
— Sînteți incorigibil, dom profesor. Păi ce să fie, e semnalul telemobilului...

— Telemo-ce?

— Al telefonului mobil, adică unul fără priză, nici șnur, al unui fost coleg...

— Pe care-l recunoști doar după sunet?! Ai, așadar, un curtezan, se cam pleoști Vasile Elisav.

— Astăzi, se spune *un gagiu*, ținu să-l corecteze Carmen Carpen.

— Sau *prieten*, vru să dreagă busuiocul, fără să reușească, Nora Aron, căreia dragă îi era, din școală, musafira ei.

Vasile se pleoști de tot, ca o mimoză senzitivă, căci una pudică ar fi fost cazul, poate, să se coloroze, de zor, într-un roz rumen, bătînd ușor în roșu... Căci eritemului, adică-mpurpurării incontrollable și bruște la față a cuiva, tot astfel, anume *pudic*, i se spune.

— Cum, oare, se roșesc la față negrii, încercă Nora Aron să deturneze discuția-n derizoriu. Aflasem, parcă, dintr-o anecdotă: un banc pe care, din păcate, l-am uitat.

— Eu, de asemenea, făcu Vasile Elisav, care oricărei anamneze îi prefera, în ocurență, amnezia.

— Știiți, dom profesor, zise Carmen Carpen, cum își recruta Caesar combatanții? Îi puneai n situații-limită...

— Vorba lui Sartre, adăugă Nora Aron.

— Iar cei ce se împurpurau la față erau admiși în detrimentul celor ce se împalidau.

— Eu, înroșindu-mă la față, simt, paradoxal, că mă fac palid, palid pe dinăuntru, cel puțin, făcu Vasile Elisav, cu glasul strangulat, acum, de o emoție perceptibilă cu greu. Ca să adauge numaidecît în *cvasi-șoaptă*, ca, mai degrabă, într-un aparté: Pe mine, oare, m-ar fi recrutat, în propria-i oaste, cuceritorul Galiei, Caesar?

— V-ar fi recrutat, ricăna gazda, mai curînd dl general Aupick, de la care micul Charles aflase că „Ceux-l dont les désirs ont la forme de nues./ Et qui r vent ainsi qu'un conscrit le canon...”

— „Acea cu dorințe de forma unui *nour*,/Vișînd, precum visează recrutul tunul său...”, se trezi Vasile Elisav că tălmăcește în română...

Sau, mai inexact, dar mai poetic: „Acea cu dorințe ca *nourul* de fum,/Vișînd, precum visează recrutul tunu' său...”

— Tutunul' său? făcu pe surda, Carmen Carpen.

— Tutunul e, și el, un opium, un adjuvant al reveriei, scumpă Carmen. Unul care, din păcate, dragă Nora, avînd mai toate neajunsurile, scumpă Carmen, ale drogurilor, începînd cu dependența (adică adicția, cum se spune azi), n-are niciunul, draga mea Aron, din avantajele (să le zicem astfel) ale lor.

— Ce facem, dom profesor, o luăm de la-nceput, întrebă, blazată, Carmen Carpen.

— *Bis repetita placent*, dulce Carmen, conchise ferm Vasile Elisav, în limba clară a lui Caius Iulius.

(Continuarea în numărul următor)

Aripa frîntă

M-a mirat, încă de la notațiile din *Jurnal* sau din discursurile de lansare a cărții ultime din trilogia *Orbitor*, epitetul „ilizibil”, repetat încăpățînat chiar de autor și de „promoteri”. Cuvîntul cu pricina a fost imediat preluat ca argument suprem al fineței estetice de către critici literari pregătiți de aplauze înainte să fi apărut cartea. A fost scris și spus de autorul însuși. „Ilizibil” a răbufnit ca o scuză pe care am

psihanalizat-o, în felul meu brutal, complet lipsit de nuanță, ca o urmare firească a succesului comercial din ultimii ani. A fost o ridicare a steagului estetic în fața hoardelor de cititori ai culegerii *De ce iubim femeile* sau ai articolelor politice. Nu judec dacă era sau nu nevoie de o asemenea introducere. Dar e clar că Mircea Cărtărescu a dorit să sublinieze că în *Orbitor* îi găsim adevărata față de artist intransigent.

C. Rogozanu

S-au pomenit, de către recenzenți ai celor trei volume, diverse referințe onorante care să justifice ilizibilitatea. Un critic complet confiscat de epifania literară cărțărăsciană, cu un discurs haotic și previzibil în același timp ca al unui fluture de noapte orbit și sedus de un bec de 50 de wați, a amintit chiar de Proust.

Au mai fost pomeniți Borges, Pynchon. Mă miră absența lui Joyce, mărturisesc... La mai toți „ilizibilii” amintiri există o fascinație a limbajului, a construcției după legi proaspăt inventate. Și, mai ales, există

o voluptate a sondării profunzimilor rar întilnită. Unele formulări stilistice ale unor ipostaze omenesti în *La umbra letelor în floare* sau în „monologul” lui Molly Bloom provoacă implozii de insolit, sint rîndurile pentru care „merită” tot efortul deciprării. Sint acele momente în care autorul rupe proptelele stilistice pentru un plonjon spectaculos în zona revelației. Nu o să citez din Proust acum, dar ne amintim cu toții cum, printre șoapte, birfe, spionaje, voyeurisme, descrieri de vestimentație, își fac loc calcul bisturie care taie și lasă o clipă sulletul secționat la vedere, cu fiecare strat al său perfect expus, într-o fotografie perfectă a ororii amestecate cu înțelegere deplină. În *Aripa dreaptă* nu am găsit deloc așa ceva. Este un text complet răsucit asupra lui însuși, de un narcisism greu suportabil, un joc al suprafețelor și doar al suprafețelor, cu puține momente de profunzime. O credință nezdrcinută de artizan în *mise en abîme* zdruncină orice cale către exterior.

Nu e o surpriză că Mircea Cărtărescu nu își cultivă literar simțul „exteriorului”. Sint nenumărate dimensiuni pe care le va aborda mereu după același ritual: cîndva, în Ștefan cel Mare, Mirciucă se îndrepta către subsolul blocului... *Aripa dreaptă* aduce la stadiul de incantație biografismul său atît de cunoscut. Fiecare confruntare

literară cu ritmul sigur și epic al prozei ducă pînă la urmă la o retragere în poziție fetală a naratorului. Un episod teribil cu un Victor, fratele geaman pe care poate vi-l amintiți din volumul anterior, întreținut la Amsterdam de o prostituată română, rătit prin Africa cu Legiunea (împreună cu Blaise Cendrars, mort în '61 – la Cărtărescu, acțiunea pare să se petreacă în anii '70), este urmat firesc de o deversare apocaliptică de virtuozități stilistice în Casa Poporului care să cauterizeze rapid rana lăsată de relatarea pură, de epic. O altă scenă, cu adevărat plină de umor și de sarcasm, este cea a violului colectiv suferit de fata de la circ prin... somn. Pare a fi prelucrată o scenă memorabilă din Almodovar, Cărtărescu are o savuroasă aplecare către mixaj literar, preluarea și prelucrarea unor imagini sau scene consacrate.

Cișelele, bancurile și legendele urbane sint relateate cu o poftă care mă lasă de prea mult timp rece. Dan Lungu a încercat o esențializare rapidă a acestora în *Sint o babă comunistă!*, Corneliu Porumboiu, la fel, în excelentul film *A fost sau n-a fost?* Am menționat doar vîrfurile. Încercările de descoperire a laturii amuzante, tragice, crude a realității cotidiane comuniste au fost nenumărate. Cărtărescu reface o enciclopedie a guri lumii, lumea de la ceaodă, din Securitate sau din familie. Un tsunami nou de locuri comune care se amestecă pînă la disperarea lectorului cu locurile comune ale propriilor opere: fluturii, călătoriile subterane și celelalte. Găsești, evident, și pasaje amuzante din „lumea ceașistă”,

SEMNAL

Cătălin Dorian Florescu, *Maseurul orb*, ediție cartonată cu suprapertă, traducere din limba germană de Mariana Bărbulescu, prefață de Robert Șerban, colecția „Fiction Ltd”, Editura Polirom, 336 de pagini, 29,95 lei

Devenit un om de afaceri de succes, după ce a trăit peste 20 de ani în Vest, Teodor revine în țara natală, în căutarea unui cămin, a fericirii și a Valeriei, prima lui dragoste, pe care a părăsit-o pentru a pleca din România. Odișea lui, în timpul căreia cunoaște numeroși oameni porniți să facă avere, dar mai ales pe Ion, maseurul orb ce deține o bibliotecă de 30.000 de volume, îi va schimba radical viața. O imagine tulburătoare a Europei de Est, a unei țări ce încearcă din răspuț să-și găsească locul în Europa și a unui popor prins în prăpastia dintre visele despre Occident și realitatea lumii estice.

„Reîntîlnirea, în românește, cu literatura lui Cătălin Dorian Florescu va fi, îmi place să cred, una de impact și cu efecte benefice pentru cititori. *Maseurul orb* nu este doar un roman alimentat de «creșterea» personajelor, de interrelaționarea și tensiunea dintre ele, cu un epic dinamic, fluent, în care poveștile se ramifică și se completează una din alta, una cu alta.” (Robert Șerban)

Oberon Zell-Ravenheart, *Manual de inițiere în vrăjitorie*, traducere de Mihaela Vinătoru și Lucia Dos, colecția „Hexagon. La limita cunoașterii”, Editura Polirom, 688 de pagini, 52,95 lei

Cînd Harry Potter s-a urcat în Expressul de Hogwarts, ti-ai zis întrucît că ar fi trebuit să te alii în locul lui. Acum știi că nu e doar o poveste. Vrăjitoria se învață după manual și oricine poate deveni vrăjitor, chiar și tu. Ți în mîini propria Academie de Magie, un grimoar special creat de un maestru al științelor oculte, din care vei afla cum să-ți faci un altar și cum să-ți croiești mania, care sint ierburile de leac și corespondențele între elementele naturii, ce incantații să rostești pentru a te îmbogăți și ce față a lumii îți aduce iubirea aproape. O carte inspirată de învățăminte străvechi și adevăruri sacre, la care pînă acum doar ai visat.

Din cuprins: Cum să devii vrăjitor • Fundamentele magiei • Întrocarea la natură • Grădina ta magică • Insemnele vrăjitoriei • Magia practică • Despre ritualuri • Divinația • Alchimia • Stăpînirea animalelor • Cosmologia

dar trebuie dusă o muncă arheologică și trebuie înfrîntă multă frustrare pentru dreapta lor apreciere.

Mircișor

Mircișor cel mic și drăguț care tot nu se mai satură să observe pulpele și coapsele protectoare ale mamei, care asistă înflorată la toate treburile casei executate stingaci de tată, care e martorul unui viol infantil descris memorabil în *Nostalgia* și mult mai șters și mai explicit în *Orbitor 3*. Mircișor e matca inspirației, e generatorul nesfârșitelor volute stilistice care îi fac pe fanii necondiționați și pe inter-nauții cu prea mult timp liber la dispoziție să exclame „Superb!, Genial!” (asta nu înseamnă că-mi place criticii și inter-nauții care reușesc cu incet să creeze un verdict precum „Nașpa!”). Aș vrea ca acest Mircișor să crească, e este micul demon care a instaurat o dictatură a carcasei estetice preadolescente în literatura română contemporană. Am mai spus-o, realitatea filtrată de ochii naivi, copilaroși, sexualitatea descoperită în catifeaua naivității copilărești sint deja algoritmi ofișiați în cazul unui noian de epigoni cărtărescieni, unii cu multe realizări notabile.

Mircișor ar merita un *Orbitor 4*, al maturității. Este o personaj oglindă care, în ciuda obsesiei confundării în adin-curi, în introspecție, în vis, în catacombele inconștientului are întotdeauna o singură revelație, ce-l ține invariabil la suprafața superficială: se găsește pe sine (sau, mă rog, își găsește geamănuș malefic, Victor). Aș vrea un Mircișor care să se lovească de secretele, minunile și plictisile vieții amoroase mature, de propriii copii, de... Nu e un reproș serios, de critic profesionist, e doar o răbufnire care mi-a urcat în gît încă de la al doilea volum: maturizează-te, Mircișor! Nu există profunzime, nu avem nici măcar de-a face cu vreo parabolă, cum s-a mai spus. Da, găsim frac-tali și ogîndiri nemăsurate, dar le găsim împotmolite în manieră eminesciană. În *Avatarii Faraonului Tla* avem și o scenă a dublului în care unul dintre cei doi trebuie să moară, avem și o teribilă scenă erotică, aceea cu Cezar, -a, dar avem „avantajul” indefinitului și al infantilului oferit de statutul de manuscris neterminat. Clișeele romantice aflate într-o perpetuă forțată în algoritmul literar eminescian au fost inventariate de exegeți – nimic nu-i aparține propriu-zis, totul era preluat din febrile lecturi din perioada germană mai ales. Minună-ția constă tocmai în folosirea lor pentru definirea unei entități precum arheul,

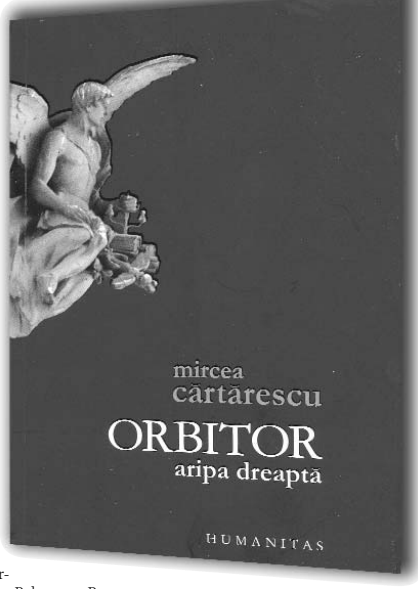
cînd o simplă vari-antă a metempsiho-zei, cînd un straniu demon al textului scris. Nu insist inutil asupra prozei eminesciene. Similitudinile sînt destule, cu o singură mare dife-rență: obsesia ordi-nii și a finitului la Cărtărescu. O carte a cărților, o încercare teribilă de înglobare și a Apocalipsei, și a istoriei unui neam straniu nu se termi-nă niciodată pentru că nu e nevoie, nu are final prin definiție. Și, pentru că am au-zit că găsim în acest volum și cele mai „tari” scene de sex din literatura română, recomand totuși pasajul amintit mai sus din Eminescu. Iar dacă nu conving pe nimeni, citiți mul-te alte pasaje din Ar-ghezi, Mateiu Caragiale, Rebreanu, Pre-da, I.L. Caragiale și, mă rog, mulți alții.

Scena erotică multlaudată este cu adevărat puternică, scrisă cu vervă. Dar intensitatea este diminuată tocmai de sensurile mult prea alegorice și metaforice ambițioase, iar observațiile erotice la Cărtărescu sînt memorabile în două si-tuații mult diferite, prin esență anti-ale-gorice: cînd construiește voci narative dure, în maniera marchizului de Sade, cînd o simplă frază despre felație îți rămîne imprimată pe cortex; celelalte reușite apar în cazul în care violența primordială a actului nu este amintită, cînd totul e implicit, cînd paraliza șocului privirii infantile atinge, ca în *Nostalgia*, o autenticitate greu de egalat.

Fluturi și creier

Nu pot savura capriciile unui scriitor, oricît de mare ar fi el. Nu pot s-o fac pe mironosița din ordinul sfânt al filologiei dure și pure și să afirm sus și tare că așa citi la nesfârșit *Orbitor*. M-aș fi mulțumit cu primul volum. Îmi vine să iau cele 1.000 de pagini și să le aduc la o onora-bilă jumătate. O aripă ar fi fost de ajuns. Dar a apărut un corp dezamăgitor și o aripă dreaptă cu pasaje „tari” confundate în redundanțe și manierisme.

Este un pariu riscant al scriitorilor care simt tot timpul că se depărtează de

propria esență, acela de a face gestul „necompromisului”. A mai fost în vara asta și marea dezamăgire Caius Dobrescu din a cărui „teză de doctorat” am citit o sută de pagini (iar asta din respect pentru eseistul excelent Caius) și am de spus frumos armele. *Orbitor 3* e mai lizi-bil, dar și insuportabil orgolios, instaurînd o omnisiciență megalomanică deja tiranică. Artizanul învinge de prea multe ori dorința de a transmite textul. Ultimul *Orbitor* are calitatea că oferă o mie de argumente teoretice și estetice „gata servite” pentru propria-i adulare. Pînă aici merge autoreflexivitatea. E obositor, e de citit din cînd în cînd de dragul scriitorului Cărtărescu, un tip care și-a cîștigat meritul de a-ți putea servi experiment de orice fel, nu e nici marea eveniment anunțat, nici cel mai mare roman din secolul XXI, nu e nici cea mai bună carte a scriitorului cu pricina. O inscriem în categoriile straniu, ciudat, prolix, o așezăm în istoriile literare și așteptăm să vedem ce se va întîmpla. Dar nu e cazul nici să ne înflămăm alături de doritorii de bășcalie, nici să mimăm orgasmul dimpreună cu sufletele prea sensibile la literele frumoașe.

Mircea Cărtărescu, *Orbitor. Aripa dreaptă*, Editura Humanitas, 2007

CREPUSCUL CIVIL DE DIMINEAȚĂ

Emil BRUMARU

Săltînd voios în viața personală

De obicei, săltînd voios în vîrsta personală (și la 69 de ani îndrăznesc să afirm cu mina pe ficat că bătrînețea începe să devină, cu adevărat, un soi de haine grele, atîrnînd cam haldanda pe trupul puțînd deja a hoit ambulant), înaintînd la pas lejer în vreme, autorii, cărțile în care îți ai fixat fericirea teribilă a lecturii, paginile fermecate, ferecate în însemnări rapide, indescrifabile, totul îți procu-ră, la recitare, o bucurie liniștitoare, sedantă, mereu și mereu adăugită de noi descoperiri, de chichete, de fleacuri, de bagatele, de cioace, de amănunte ce te fac să exclami cu gura pînă la urechi, cu urechile pînă la ceafă, cu ceafa pînă la noada cu-rului etc.: uite, dom'le!, cum de nu am observat pînă acum că Mișkin, cercetînd locuința din cartierul Iz-mailovski Polk, „văzu pe măsută o carte deschisă: era un roman fran-cez, *Madame Bovary*; îndoi colțul paginii la care rămăseas deschisă, ceru voie să-l ia la el și, cu toate că i se atrase atenția că volumul era îm-prumutat de la biblioteca publică, îl viri fără să se sinchisească, în buzu-nar”. Care va să zică, îl sterpelește distrat, neuitînd totuși să-nsemne, în vederea continuării delectării Nastasiei Filipovna, prin „îndoirea” filei... (detest tipii, de orice calitate intelectuală ar fi, da, monștrii ce boțesc astfel, nonșalanți și bestiali, „obiectul plăcerii”... Mișkin putea improviza un semn, o sfiorică, o ață, ceva acolo... sau să memoreze numărul... ba nu, exclusiv, Idiutul nu prea ține minte, avea și crize epilep-tice, mă rog... o!, în nici un caz, mă înfuriu brusc, scăpăt de mila asta li-vrescă față de priințul neglijent, sa-dic cu hîrtia moale a romanului ce-lebru... molestarea foii e barbară... sufletul slav!... păi, mi se rupe-n pașpe de sufletul slav... îndoirea colțului rămîne, oricum ai lua-o, o timpenie... nicidecum tandrețe gril-julie... hml! ca și cum ai răsuci gîtul unui flutur, l-ai face nod ca să-ți amintești mai tîrziu, la culcare, după ce ai fost ocupat cu alte treburî prin gospodăria vastă de la țară – aici s-ar consuma, în grajduri, și poseda-rea intempestivă, cu poalele-n cap, a vreunei servitoare rătăcite, trîntite viril în staulul vacilor gestante – ce spuneam?... a, dal, ca și cum ai în-noda turla unei biserică... ba nu, a unui flutur, da, gîtul unui flutur... îi faci un nod, ce mare chestie?... uie-te-așa!... vedeți?... în doi timpi și trei mișcări... ca să-ți reamintești că trebuie să-l giuguiestești, să-i dai o bucăciță de piine, o picătură de lap-te la culcare, să-l adapi din pahar și să-l culci pe pernă, lîngă tine, ca să ai vise afectuoase, cu mieren...) Di-vaghez!!! Însă așa-i chiar spiliul re-venirii pe un text bătătorit de zeci

de ani: se completează, se dezvoltă notații insignifiante. Dilatîndu-le, ai șansa să scrii tu însuși un roman, pornind de la faptul, de exemplu, că Lukian Timofeici Lebedev, perso-naj carnavalesc, „mai mult plînge și ne citește din Sfînta Scriptură...”. Dar nu despre răsăfăt întru buchisi-rea aceluiași prieteni de hîrtie, pînă la extaz, hotărîsem să mă destăinui, nu! Dimpotrivă!!! Vreau să pome-nesc despre spaima feroce produsă de reîntîlnirea cu dîșii! Am tocit, cu o curiozitate crescîndă, prin 1992 (mai răsfoisem de cîteva ori poveș-tea cu gîndacul, și la Dolhasca, și la Iași...), deci prin 1992, mă îmbiba-sem, timp de un an, non-stop, cu *Metamorfoza*, doar cu *Metamorfoza* lui Kafka... Deodată, ca iluminat la bilă, ca descurcat la mațe, mă izbise simplitatea, posibilitatea aproape fri-volă, așa, de-a futa-i mă-sa, de kiki, de... biliard... mă năucise iminența (precum a unui infarct psihic) de-a deveni GÎNDACUL formidabil!!! de-a-l urma orbește pe Kafka, ușurel, pe nesimțite, în infernala-i și mortala, în final, aventură. I-am spus cui-va apropiat: tu nu simți nimic? Ce?, bolborosi el... Păi, nu observi că în, Doamne, iartă-mă!... am un aspect suspect... că miros a chitină... că-mi clefăie mandibulele... că am cam prea multe picioruțe cînd pornesc pe trotuare?! Ca sînt GÎNDAC? Ță, am o citit și el, cu glagore și afect peste limita normală, s-a binoclat adînc, cu maximă atenție, și m-a sfătuit să evit pe cît se poate, măcar cîteva luni, băutura! Culmea, nu mi beam de vreo 7-8 anișori triști... Atunci? Abandonează bilele, sîrme-le... zise el gînditor, visător... Mda, era o situațiune, o dependență în plus pe lîngă tranchilizantele și cafe-le alternate anichilante... ba mai se is-case și patima de-a cumpăra... veio-ze... Numai că din basmul de groa-ză respectivă, mărturisesc duios și înfrînt, nu poci să mă hazardez a dezerta... Intru în sevrăj și buimăcesc un oraș întreg... Pe urmă, aici e aici, oprindu-mă pe trotuare diferite (le schimbam ca să verific dacă efectul e identic), „restul lumii”, trecătorii, superbe trecătoare (o-ho-ho!), mi se vedeau, scuzați-mi eu fufismul, kalfiene... adică... toți... ei, ele... se transformaseră în uriași GÎNDACI!!! Drept care am căutat un alibi! Îi l-am găsit în Eugene Ionesco, în *Con-vorbiri cu Claude Bonnoy*. „Care au fost scriitorii care au putut să vă lumineze anumite obsesii? – A fost Kafka; mai întii *Metamorfo-za*, apoi Kafka în întregime”. E răs-punsul lui Eug-e Ionesco!!! Sint salvat de-a binelea, de-adevărate-lea... GÎNDACII FOIESC PRETUTINDENII!

SEMNAL

Petru Cimpoșu, *Simion litnicul. Roman cu ingeri și moldoveni*, ediția a II-a, revăzută, colecția „Fiction Ltd”, Editura Polirom, 312 pagini, 28,95 lei

Romanul a primit Premiul revistei „Cuvîntul” și Premiul pentru proză al Uniunii Scriitorilor din România. A fost tradus în limba cehă, fiind declarat cartea anului 2007 în Cehia și distins cu Premiul „Magnesia Li-tera” pentru proză.

„Dezlanțuit parodic și deopotrivă tandru, fără nimic sfînt, însă mereu înflorată de adierea ironică a miste-rului divin, romanul *Simion litnicul* de Petru Cimpoșu aduce în proza românească de după 1989 o prospețime aproape neverosimilă de ton și viziune.” (Mircea Iorgulescu)

„Umorul autorului merge mîna în mîna cu funcția lui psihologică. Petru Cimpoșu făcînd și din cele mai mici schimburi de replici ori gesturi ale moldovenilor săi tot attea fire și noduri caracterizante, persistente în memoria cititorului.” (Daniel Cristea-Enache)

„*Simion litnicul* este un fel de reportaj metafizic, incredibil ca formulă – ascuțit ironic și cu un umor irezistibil, superior intelectual, așadar, un arsenal alcătuit din elemente disparate, contradictorii, greu compatibile, devenit însă sub viziunea originală a autorului impecabil.” (Vasile Dan)

Daniel Cristea-Enache: „Nu mă conving defel loser-ii de la crimele uniunilor de creație sau de pe blogurile slobode, care par să nu aibă alt scop în viață în afara celui al atacurilor la persoană, resentimentare“.

BUCUREȘTI FAR WEST

Daniel CRISTEA-ENACHE

Risipitorii (II)

Nu mi-au plăcut niciodată oamenii care stau pe margine și birfesc, vorbesc pe la spate ori, în cel mai bun caz, dau sfaturi de care te poți lipsi. E ușor să ocupi un loc la peluză, să scuipi semințe și să faci praf tactica antrenorului, laolaltă cu prestația jucătorilor. Mai greu este să joci tu însuși, indiferent în ce domeniu, după regulile specifice, în condițiile din teren. Trece-rea de la abstract la concret, de la teorie la practică, de la glosele ușurele la derularea unei activități propriu-zise se dovedește, adesea, prea dificilă pentru numeroasele noastre spirite contemplative. Atât de dificilă, încât nici nu mai merită încercată. Mai bine stăm la gard, răsucim o țigară și-l probozim pe vecinul care se chinuie să facă ceva. Altfel treabă n-are?

În ce mă privește, cu cât am mai multe de făcut, cu atât mă simt mai bine. Mai motivat și mai împlinit. Ar fi culmea ca, la ația ani de la Revoluție, de la socialismul de stat care bloca ori sufoca orice inițiativă, să am vreo nostalgie a indiferenței, apatiei, lenei de gândire impuse nefericiților noștri conaționali. N-aș vrea să trivializez tema meditației și cogitației spirituale, dar nu mă pot vedea în postura unui călugăr budist, cu atât mai senin cu cât se detașează de cele pămîntești. Dacă aș fi avut o asemenea vocație, aș fi urmat-o fără ezitare. Dar, de vreme ce am exact vocația contrară, de ce să-mi fie rușine de ea?

Nu sînt, de altfel, nici primul, nici ultimul intelectual român pîndit de pericolul mortal al risipirii. De la Gheorghe Grigurcu și Nicolae Manolescu la Dan C. Mihăilescu, Mircea Cărtărescu, Dan Socolu ori Lucian Dan Teodorovici, există destui oameni, merițiind toată stima, care se împart între diferite instituții, reviste, edituri,

televiziuni, ziare, pentru a lăsa ceva în urma lor. Nu mă conving defel loser-ii de la crimele uniunilor de creație sau de pe blogurile slobode, care par să nu aibă alt scop în viață în afara celui al atacurilor la persoană, resentimentare. Și mă gîndesc, cu un fior de groază, la cite a putut să facă un G. Călinescu pînă la vîrsta de 43 (patruzeci și trei) de ani, cînd a publicat *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*. Cred că e preferabil să ai un model înalt, intangibil, dar care să te tragă în sus, decît „competitori“ execrabili care îți dau sentimentul superiorității.

Mă voi risipi așadar în continuare, cît mai mult și cît mai spornic. Aștept manuscrisele excepționale ale nerisipitorilor, capodoperele de orice gen (poezie, proză, teatru) și monumentalele sinteze care vor fi fiind scrise în timpul fizic al consumării noastre critice și publicistice. Aștept noua viziune critică a celor scribiți de impresionismul foiletoniștilor, mă gîndesc, deja, cu delicii la noile grile conceptuale propuse și impuse de comentatorii, deocamdată, transparenți.

Și mai aștept un lucru, unul singur. Să-mi arate cineva cu sublinieri pe text că, în urma acestei combustii publicistice și editoriale, scrisul meu a decăzut. Că scriu, în momentul de față, mai prost, mai fad, mai neinspirat și mai agramat decît în urmă cu un an, doi, cinci, un deceniu...

Pînă atunci, îi mulțumesc sincer acelei grațioase colege „de generație și idealuri“ care, punîndu-mi un zid de ranchiună și nesimțire în față, m-a făcut să mă ridic în virful picioarelor, pentru a vedea că lumea e, totuși, ceva mai largă. Binele este uneori indirect și amestecat, venind tocmai dintr-o lovitură pe la spate. No-mi voi uita niciodată.

Oskar Kokoschka și muzica

Vevey, oraș pe malul Lemanului elvețian, este mai bine cunoscut ca reședință ultimă a Clarei Haskil sau a lui Charlie Chaplin. Dar cel care se bucură de o expoziție permanentă este pictorul, poetul și dramaturgul expresionist Oskar Kokoschka. O Fundație dedicată memoriei pictorului a fost constituită după moartea sa la principalul muzeu al orașului Vevey, Jenisch. Ea împarte moștenirea cunoscutului pictor cu Biblioteca centrală din Zürich, la care se găsesc fonduri conținînd mii de scrisori și alte documente ale lui sau legate de familia lui Kokoschka. Vara aceasta, muzeul Jenisch a găzduit probabil cea mai interesantă expoziție muzicală a sezonului, „Kokoschka și muzica“.

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată“ (Hermann Scherchen)

Victor ESKENASY, Radio Europa Liberă, Praga

Deși se considera sau mai curînd afirma cu modestie că ar fi fost „profan“ în ale muzicii, muzicienii l-au tratat întotdeauna ca pe unul din ai lor. Pianistul Rudolf Serkin o spunea explicit într-o scrisoare de mulțumire pentru un desen cerut cu ocazia aniversării de 20 de ani a festivalului de la Marlboro, pe care îl crease în Statele Unite împreună cu Adolf Busch. Serkin îi scria: „Îndrăznesc (cu inima bătîndu-mi) să-ți cer, fiindcă iubesti muzica la fel ca și noi, muzicienii, și fiindcă faci parte cu adevărat dintre ai noștri“. Kokoschka trimitea o litografie reprezentînd centaurul Chiron dînd lecții de muzică lui Hercules.

Serkin se declara deosebit de încântat de acest „cadou regal...“, cu totul bulversat de mișcarea și frumusețea trăsăturii. Și, suprem elogiu pictorului, adăuga „În muzică, doar Bach și Mozart au fost capabili să confere improvizației această siguranță și caracter definitiv“.

Citatele provin din corespondența inedită păstrată la Zürich și despre care scrie Ruth Häusler, colaboratoare științifică a Bibliotecii Centrale din Zürich, în colaborare cu Régine Bonnefoit, conservatoarea Fundației Oskar Kokoschka de la Muzeul Jenisch Vevey. Cea din urmă este, de altfel, comisară expoziției de la Vevey și tot ei îi aparține concepția excelentului catalog și a celor două studii pe care le conține*.

Numărul muzicienilor cărora Kokoschka le-a fost colaborator sau doar prieten este neînchipuit de mare și începe cu Arnold Schönberg și elevii săi. Tirziu, în 1949, alflat la Paris, Kokoschka îi scria prietenului său că, grație cvartetului Kolisch, a înțeles brusc filiația din muzica austriacă de la Haydn pînă la Schönberg.

„Am fost emoționat, asemenea cuiva care vagabondează prin viață și descoperă deodată că poate da numele de patrie unei lumi spirituale.“ Din aceeași lume spirituală făcea parte și Gustav Mahler, a cărui reprezentație la pupitrul operei *Tristan și Isolda* avea să-l marcheze pentru toată viața.

De numele lui Mahler se leagă, desigur, și relația avută după moartea compozitorului cu Alma, văduva acestuia; o relație, s-a spus, incandescentă și care, pe plan artistic, a lăsat în urma sa o serie de 11 gravuri pe marginea unei cantate de Bach și o dramă, *Orfeu și Euridice*, compuse ambele în intervalul 1916-1917. Drama, a cărei premieră a avut loc în 1921, avea să fie pusă pe muzică de compozitorul Ernst Krenek (căsătorit cu Anna Mahler, fiica lui Gustav și a Almei). Opera a fost interpretată în premieră în 1926, pe scena teatrului de stat din Cassel.

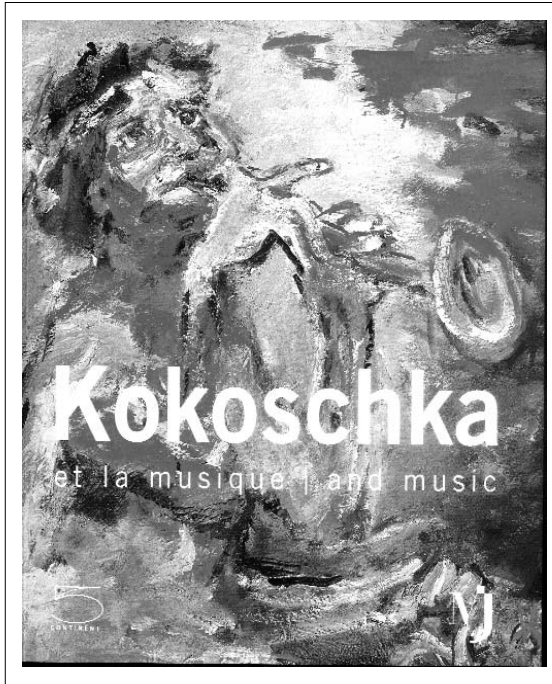
Poeme și drame scrise de Kokoschka aveau să fie puse pe muzică, ulterior, de Paul Hindemith, Wolfram Fürtstenu, Gottfried von Einem și Theodor W. Adorno. Toate sînt discutate în studiul plin de informații, din catalogul expoziției, scris de Régine Bonnefoit.

Expoziția include ca principal tablou pe cel intitulat *Puterea muzicii*, realizat între 1918 și 1920. Kokoschka avea să-l explice în memoriile sale vorbind de „sunetul unei trompete, galben și de enormă masă de culoare iradiantă... care începe să tremure asemenea unui organism viu“, transmițîndu-i forța copilului ce se află în fața suflătorului din trompetă, prin puterea muzicii. Alte tablouri ce marchează expoziția sînt două portrete ale violoncelistului Pablo Casals cîntînd, reunite pentru prima dată.

Casals, și el în termeni amicali cu Kokoschka, a acceptat să-i pozeze la începutul anilor '50, pe cînd violoncelistul dădea cursuri de măiestrie la Zermatt.

Spațiul nu-mi permite să amintesc decît desenele și gravurile prietenilor muziceni ai pictorului, între care Yehudi Menuhin, Furtwaengler și Sviatoslav Richter și imaginile decorurilor și costumelor realizate pentru *Flautul fermecat* la Festivalul de la Salzburg sau *Balul mascat* al lui Verdi, la Florența. Bănuiesc ca nu numai pentru mine, dar și pentru alți amatori de muzică, expoziția dedicată lui Kokoschka și explicațiile studiilor amintite au fost o surpriză și o încîntare.

* *Kokoschka et la musique*. Editions 5 Continents, Musée Jenisch, Vevey, 2007, 119 p.

PUBLICITATE

Am aruncat *Suplimentul de cultură* în aer!

SUPLIMENTUL DE CULTURĂ SE ASCULTĂ PE:

www.supliment.polirom.ro/
radio.aspx

O emisiune de George Onofrei și Anca Baraboi

The Grudge 2 (2004)

Fantome cu păr lung, fără fixativ

FILM
Iulia BLAGA

„O fantomă japoneză e întotdeauna o femeie cu părul negru și lung, îmbrăcată într-un kimono alb”, spune Takashi Shimizu în caietul de presă al continuării lui *The Grudge* (2004), remake la rîndul său după *Ju-on*,

horror-ul realizat de el în Japonia, în 2003. Bateți-mă, omorîți-mă, n-am văzut nici unul din aceste două filme, iar la cel nou – ieșit în America în octombrie 2006 – n-am rezistat pînă la sfîrșit.

Este posibil ca o proastă influență să fi avut și faptul că văzusem cu o seară înainte *The Premonition*, un thriller metafizic deprimant în care Sandra Bullock face unul dintre cele mai proaste roluri ale sale de pînă acum. Niciodată nu s-a văzut mai evidentă urma lecțiilor de interpretare lăsată pe tenul ei. Totul era în exterior – grimase, priviri, guri căscate, mirări, dureri –, te îmbolnăveai, mai ales că, după epuizarea unui oarecare element de interes (un balans bizar între vis și realitate, de nu știu care-i una, care-i alta), filmul eșua lamentabil, cui îi mai păsa, într-o melodramă cu copil în burtă și triluri despre speranța care răsare peste ruini, murind – firește – ultima (după ce tu mureai de plictisală).

Deci am intrat la *The Grudge 2: Capcana* cu acest handicap în cap, motiv pentru care nu am putut savura aparițiile fantomei despletite și miinile ei albastre care apucă personaje de gît sau de braț. Jocul actorilor mi s-a părut agasant de la bun început. Și mai aveam, normal, imprimat în cortex acel film de referință al horror-ului japonez, *Honogurai mizu no soko kara* (sau *Dark Water* de Hideo Nakata), în care toată groaza venea pe li-niște, ca un perete care se îmbibă progresiv cu apă murdară ca să te izbească pe urmă valul de apă cînd deschizi ușa. Fil-

mul lui Takashi Shimizu are cîteva lucruri drăguțe, tipic japoneze, păcat că interesul (sau știința) regizorului a mers mai mult pe situații decît pe interpretare.

Bobby, înțepenit în clișee

Cu mult, mult mai înțepenit în clișee și mai nesincer mi se pare *Bobby*, realizat de Emilio Estevez, care a ajuns în sfîrșit și pe ecranele noastre. Emilio Estevez este o persoană cunoscută la Hollywood, de aceea a convins mulți actori cu cotă să joace în această *Corabie a nebunilor* care este Hotelul Ambassador din Los Angeles în ziua de 5 iunie 1968, cînd a fost asasinat senatorul Robert F. Kennedy. Îi enumăr pe cîțiva: Anthony Hopkins, Sharon Stone, Helen Hunt, Demi Moore, Harry Belafonte, William H. Macy, firește Emilio Estevez. Filmului i se vede jupa din primele secvențe, dar nu e nimic sexy în asta. Stilul său îl copiază la modul bătăran pe cel din *Crash*, devenit, iată, placă turnantă în istoria scriiturii cinematografice. Numai că nu oricine poate întreprinde numeroase destine (22 în filmul de față), așa cum face Paul Haggis. Deci nu e suficient să te numești Emilio Estevez, să fii copilul cel mare al lui Martin Sheen, să faci rost de bani de la frații Weinstein și să ai

premierea filmului în competiția Festivalului de la Veneția. Doar că toată această garnitură se întoarce împotriva filmului. Faptul că vezi vedetele pîlcuri, pîlcuri jucînd cîzînit după indicațiile stîngace ale regizorului, preluate după ureche din succesele momentului nu face decît să îți accentueze alergia.

Hairspray – Intrigi de culise (regia Adam Shankman) e drăguț datorită subiectului creat de John Waters în filmul cu același titlu din 1988, datorită muzicii compuse de Marc Shaiman pentru musicalul realizat după filmul lui Waters în 2002 și datorită actorilor, mai ales John Travolta, Christopher Walken și Michelle Pfeiffer, care sînt de luat acasă. Altfel, m-a deranjat că și morala e la fel de gr(o)asă ca anumite personaje, pe cit e de neagră la suflet eroina interpretată de Michelle Pfeiffer. Dar deși împletește – un ochi pe față, unul pe dos – problema negrilor și pe cea a supraponderabililor, attî de șablonard încît lucrul de mină pare făcut la mașină, *Hairspray*-ul 2007 are multe lucruri care să-l facă simpatic. Iar John Travolta și Christopher Walken alcătuiesc cuplul anului. Nu credeam că Travolta în travesti poate fi o femeie foarte drăguță.

PUBLICITATE

SECRETUL ADRIANEI

Adriana BABEȚI

Spre Tîrsa, spre Tîrsa!

După atîtea ocolșuri, s-o iau de-a dreptul și să vă spun, în fine, unde ne-a trimis telefonul lui Filip Florian într-o dimineață de august. Dacă nu mai știți pe unde am rătăcit firul epic, vi-l descilcesc în două cuvinte. Cică pe o coastă de munte lângă Hațeg, într-o pensiune boierească, zăceam eu și Delia, doborîte de o înghețată caramel. Geamurile se întindeau pe trei pereți, soarele sclipea blind. Doar stomacurile întoarse pe dos ne întunecau viața. Cînd, brusc, activată din Munții Banatului, Nokia dădu glas lui Filip Florian, aflat cu familia, la îndemnul meu, taman pe valea Rudăriei, în rezervația de mori. Aflind că sîntem în depresiune la poalele Retezatului, Filip ne lăsa cu limba de moarte să nu ratăm Tîrsa. Să pornim iute spre Călan, Boșorod și să nu ne oprim, fie ce-o fi, decît pe platoul Luncanilor, căci acolo-i chiar raiul pe pămînt. Din tot ce a povestit la telefon am desprins că satul e nespun de frumos și de vechi, că oamenii au un fel incredibil de a trăi, de a face căpițe și țuică, de a-și îngropa morții în grădini și de-a picta cruci. Iar pe deasupra, peisajul îți taie răsuflarea.

În zece minute, gata ațîțate, am țișnit din paturi și ne-am aruncat în mașină. De atîta precipitare, am lăsat baltă orice moșmondeală și am uitat la vatră cele 10 truse pentru situații extreme. Peste trei ore am văzut cu groază că în rucsacul de fițe, luat în locul marii ranițe, nu erau decît legitimația de *Blind Person*, parfumul *Pleasures Intense*, un pix, biscuiții Bega și niște șervețele. Am trecut val-virte prin Boșorod și, în drum spre Luncani, la o exploatare forestieră, am aflat că n-avem nici o șansă pe-acolo, fiindcă drumul e lung și prost. Deci să ne întorcem și s-o luăm de pe șosea la dreapta, pe scurtătura spre Tîrsa.

Ne-am întors, am luat-o pe șosea la dreapta și am văzut două drumuri. Pe care să-l alegem? Din nu știu ce imbold, am cotit-o spre dreapta. Și-am mers tot mai pieptiș, tot mai greu, cam o oră, culme după culme, prin păduri ca-n romantismul german, fără să vedem picior de om, roată de mașină sau de căruță. Doar într-un tîrziu, urme de copite și cite o balegă pe drumul desfundat. Am prins curaj și am luat-o pe jos. Mai săltăreț, mai țișnit, am urcat vreo două ore, pînă ne-am prăbușit de oboseală. De pe un mic platou, cu piscurile sub noi și norii negri deasupra, am zis să-l întrebăm pe Filip unde-i Tîrsa. Dar Nokia era mută. Abia cînd am văzut că nu-i semnă și că sîntem Dumnezeu știe unde, în creierii munților, singure cuc, pe-un drum despre care nici măcar nu știam dacă-i cel bun, ne-au cuprins îndoiala și un fior de neliniște. Cu inima cît un puric, proptite-n toiag ca două băbuțe, am mai urcat o culme și iar am ajuns pe-un platou. Nimic. Nici un sat. Ne-am privit lung în ochi și, fără să spunem nimic, am făcut un demi-fond înapoi la mașină și ne-am întors glonț la Hațeg.

Seara, în camera noastră că un foșor de sticlă, am aflat la telefon că de fapt am fost la doi pași de țintă. Că după încă o culme, la nici zece minute de mers pe jos, ar fi răsărit Tîrsa. Dar ar fi fost periculos din cauza furtunii. Pînă noaptea tîrziu ne-am oboljit picioarele și ne-am pus comprese, zicînd că atît ne-a fost dat: să încercăm. Abia a doua zi, după ce am recapitulat pas cu pas ce-am ratat sau, dimpotrivă, ce-am cîștigat, ne-am dat seama că toată aventura noastră spre Tîrsa a avut un rost minunat. Bănuți ce ne-a dezvăluit ea, fără dulcegăreli și patetisme, direct și limpede, primitiv în doar șase ore?

P.S.: Guță este în viață, Yahoo-ul NU se închide

Utilizatorii fervenți de Yahoo Messenger au o viață destul de agitată: cam în fiecare zi sînt avertizați de ceva catastrofic. Săptămînal, se primesc alerte serioase (vă vorbește vicepreședintele companiei!) și cu multe semne de exclamare că varii servicii Yahoo se închid. O dată pe lună se mai înregistrează scurgeri la Cernobil, iar autoritățile doresc să țină secret nivelul radiațiilor (așa că responsabilitatea informației îți revine ție). Probabil că tuturor ne este cel mai milă de Nicolae Guță, a cărui presupusă moarte este scoasă la interval cam în fiecare an.

Cu Marte la Realitatea TV

Se numesc păcăleli online, farse, mesaje în lanț, legende urbane. Cu ajutorul tehnologiei, zvonistica a ajuns la nivel de artă. Primite mereu de la persoane cunoscute și în general demne de încredere, povestite dintr-o sursă aproximativă directă (știu sigur, s-a întîmplat unei cunoștințe a unei cunoștințe) și însoțite de multe ori de fotografii a căror veridicitate nu poate fi pusă la îndoială (am văzut cu ochii mei!), zvonurile online călătoresc din utilizator în utilizator, intrînd într-un fel de conștiință a mitologiei urbane.

Dacă în seara de 28 spre 29 august v-ați uitat intens la cer, pentru că ați aflat că planeta Marte va fi cel mai aproape de Pămînt și că va apărea ca o a doua lună, înseamnă că ați căzut victimă celei mai recente legende urbane propagate prin Yahoo Messenger. Nu e nici o rușine, a pățit-o chiar și Realitatea TV, care și-a informat cititorii site-ului că e o ocazie unică, ce se va putea repeta abia în anul 2287.

Dintr-o categorie asemănătoare face parte și filmele cu nave extraterestre

văzute deasupra Republicii Dominicane sau Haiti, care au început să circule la mijlocul lunii iunie pe Internet, adunînd peste un milion de vizualizări. Modelele de OZN se potrivește de minune întregului nostru bagaj de cunoștințe despre navele extraterestre (știm cu toții că trebuie neapărat să fie rotunde și să se plimbe pe cerul nostru ca niște luminițe bete) și apar filmate incredibil de aproape.

Din fericire, farsa a fost repede demascată, dovedindu-se a fi parte a unui proiect cinematografic.

Un fraier la fiecare nanosecundă

Există, bineînțeles, și farse clasice, care circula în zeci de variante de cîțiva ani, în ciuda oricărei logici. Unul dintre cele mai populare mesaje le garantează cititorilor că Bill Gates (care, Slavă Domnului, „este binecuvîntat cu destulă avere”) este dormic să ofere cite 5 dolari pentru fiecare mesaj trimis mai departe, după cum este depistat de sistemul Microsoft de urmărire a mesajelor. Succesul încă viguros al farsei, care circula prin email din anul 1999, a născut și un nou

COOLTURISME

Mădălina COCEA

proverb urban: „Se naște cite un fraier la fiecare nanosecundă”.

Alte mesaje sînt scrise personal de Gideon Arap Moi – fiul fostului președinte al Keniei/Arana Guei, vîlstarul regretatului șef militar al Coastei de Fildeș sau Sanku Sese-Seko, din dinastia Mobutu, fostă conducătoare a Zairului. Toți acești fii nu cer decît o mică contribuție financiară pentru a putea deschide porțile contului fabulos dintr-o bancă din Elveția, răsplată fiind cu adevărat regească.

Dacă multe legende din folclorul Internetului sînt inocente, altele provoacă daune serioase unor companii (cum este povestea femeii căreia i s-au erodat pereții stomacului de la Coca Cola sau povestea „prietenului unui prieten” care a bătut bere direct dintr-o cutie ce fusese înfăstată de șobolanii) sau chiar proteste la nivel național. Poate mai țiței minte pisuțele bonsai, crescute în sticle de cînd sînt mici, oasele fiind încă destul de moi pentru a lua forma recipientului. Site-ul, construit ca o farsă și care a declanșat în cele din urmă o isterie națională și o investigație FBI, oferea pînă și sfaturi practice de creștere a pisicilor bonsai.

Uneori însă, se mai întîmplă și ca aceste legende propagate prin Internet să se adevărească: așa a fost în cazul vîntorului de crocodili Steve Irwin, despre a cărui moarte apăreau zvonuri cam în fiecare an din 1997 (provocată de un șarpe/crocodil/păianjen/gîndac otrăvitor în ureche) pînă în 2006, cînd au fost din păcate adevărate.

Ajuns în acest punct, îmi permit să vă vînd un pont: „Suplimentul de cultură” testează un sistem special de urmărire a utilizatorilor loiali, astfel încît cei care înaintează link-ul acestui articol la cel puțin alte cinci persoane vor avea șansa să cîștige un abonament pe întreaga viață la site-ul gratuit al revistei!

Bobo

VOI N-AȚI ÎNTREBAT fără zahăr VĂ RĂSPUNDE » VISE (II)

Îmi dădusem toți banii, dar absolut toți banii pe un pistol cu bile de sticlă. Și bilele erau de fapt ca niște suveniruri din alea cu monumente

înăuntru și cu fulgi de zăpadă care ning atunci cînd le

scuturi. Și aveam multe, multe bile cu monumentele din astea celebre. Și chestia era că atunci cînd împușcam pe cineva cu o bilă din aia, omul nu murea, ci biluța îl sugea brusc în interiorul ei și omulețul rămînea închis acolo pentru veșnicie, să-l ningă atunci cînd o fi scuturat. Eram tare mindru de pistolul meu, nu mai aveam nici o treabă cu nimeni. Și după asta m-am dus să mă întîlnesc cu

proprietarul ca să-mi dea banii de chirie. Nu știu cum, dar în loc să-i dau eu chiria trebuia să mi-o dea el. Și m-am dus acasă la mine, și proprietarul era acolo, dar de fapt el locuia acolo și mie nu mi s-a părut deloc ciudat pe moment, chiar dacă toate lucrurile de acolo erau ale mele și brusc eu eram în vizită la mine.

Dar proprietarul nu voia să-mi dea chiria, nu știu de

ce, și am început să ne certăm, dar nu de la bani, ci de la semnificația cuvintului *landlord*. Susțineam chestii complet diferite, el zicea că înseamnă ceva legat de bani și eu ziceam că se referă la onoare. Apoi brusc m-am enervat, am scos pistolul și l-am împușcat cu o biluță cu Angkor Wat. Și dintr-o dată m-am speriat foarte tare pentru că, practic, omorîsem un om, și mi-am dat seama

că trebuie să fug, să mă ascund. Dar, în loc să fug, am luat ziarul să sun la o companie de mutări ca să vină să-mi ia mobila din casă, să n-o găsească poliția. Trebuia să las camera goală, să nu rămîna nici o urmă. Și m-am apucat să spăl pe jos cu ziarul, și, tot frecînd podeaua, camera rămăsese goală. Nu mai era decît biluța cu proprietarul și cu Angkor Wat. Apoi a bătut la ușă un vecin

care mă întreba dacă au fost instalatorii la mine. Și eu iam zis că nu mă mai interesează, că eu mă mut, plec din țară, și i-am dat lui biluța cu proprietarul și cu Angkor Wat. Și el a luat-o și a început s-o scuture și să ridă, dar foarte, foarte tare, că mi-am pus miinile la urechi să nu mai aud. Și m-am trezit.

Încă mai păstrez în memorie sunetul subțire scos de ciudățenie. Încă n-am uitat figura uimită a lui Traian, cînd m-a văzut cu chestia agățată de gît și sprijinită pe genunchi. Încă mai rîd, el și Nicu, de mine, amintindu-și *ostromental*.

Ostromentalul

Cînd vărul Nicu mi-a interzis accesul la chitara lui, am fost extrem de supărat: nu mai puteam savura jocul cu pietricelele din cutia de rezonanță. L-am păcălit pe vărul Traian să mă lase să mă joc o parte din timpul cuvenit lui. Ne-a prins Nicu și ne-a ars cîte-o sca-toală. Drept pentru care am refuzat să mai fim admiratorii & spectatorii săi. Plecînd să-și susțină corijența, vărul a luat și chitara cu el. N-am mai văzut-o pînă la vacanța următoare.

Dumitru Ungureanu

Am început și noi școala. Fiind în clase diferite, eu și Traian mergeam unul dimineața, altul după-amiază, să sorbim lumina dintr-o școală cu lămpi de petrol, dușumele ciuruite și ziduri dinainte de 1907. În timpul liber, amîndoi ne întreceam construind diferite chestii: tractoare, avioane, sîrleze... Așa mi-a venit ideea să fac o chitară? Fără tînjirea după a lui Nicu, sigur nu m-aș fi apucat de lucru. Dacă lipsa creează organul, trecerea chitarei prin mințile mele poate să fi generat

ROCKIN' BY MYSELF

Dumitru UNGUREANU

nevoia de-a mîngia rotunjimi feminine, fără să-mi smulgă cineva obiectul plăcerii. Cazuistică demnă de-o disertație psihanalitică!

Să-mi fie cumpărată o chitară, așa cum peste ani aveam să-i cumpăr eu (degeaba) fiului meu, era exclus. Tata avea intenții educative precise, și nu ezita să le aplice folosind o curea îngustă, secționată dintr-un cauciuc de bandă transportoare a pietrișului în balastiera unde cîștiga salariu ca electrician. Am calculat strategic-economic. Gospodăria, cu scule de tot felul, utilaje și resturi de inventar agricol, resurse diferite de lemn, metal, chimicale, cereale îmi stă la dispoziție. M-am apucat de lucru într-o zi de octombrie, după culesul porumbului. Aveam destule scînduri. Pe cele mai bune le tăiasă bunicul din salcîmii uriași ai grădinii din spatele casei. Fusese nevoit să-i scoată, cu rădăcini cu tot, prin 1962-1963, după colectivizare, ca să mărească suprafața cultivabilă. În 1968 mai rezista o parcelă din vechea pădure. Acolo am petrecut multe zile și nopți frumoase, nu le uit niciodată.

Am ales o scîndură potrivită, cu o față semirondă. Cu un creion chimic am desenat forma din memorie. Fiindcă blana nu era foarte lată, corpul chitarei a ieșit cam alungit. Fierăstrăul folosit era destul de mare, cu dinți zimbați; mi-a slujit doar la decupaj brut. Am întrebuițat o

cuțitoaică, o pilă cu zimți numită raspeș, un ciob (sau mai multe) de sticlă spartă, șmirghel. În final, după vreo trei dimineți de buchiseală, am finisat ceva ce putea fi utilizat ca... Vă dați seama, nu pot scrie „chitară”, comit cacofonie și spun o minciună! Griful ieșise cam butucinos și anevoie de cuprins în mînă. N-am îndrăznit să-l mai subțiez, deoarece se putea rupe sau crăpa. Pentru corzi am folosit sîrmă de nichelină. Ca să le întind și să le acordiez am bătut cuie „de 6” drept chei, în-doite în așa fel încît floarea funcționa ca un clește fix. Tabulatura am încropit-o din cuie de șită, ascuțite la ambele capete. Căluș era o țandără lustruită, crestată pe coamă. Să stea, am lipit-o cu clei. Doză electromagnetică n-am pus, n-aveam de unde și nici nu-i descifrasem principiul de funcționare ca să fac una. Nici cutie de rezonanță n-am atașat, în mod programat. Dacă aș fi reprodus chitara știută, cum să-l fac praț pe Traian?

Încă mai păstrez în memorie sunetul subțire scos de ciudățenie. Încă n-am uitat figura uimită a lui Traian, cînd m-a văzut cu chestia agățată de gît și sprijinită pe genunchi. Încă mai rîd, el și Nicu, de mine, amintindu-și *ostromental*. Iar eu acum realizez că, făcîndu-mi singur propria chitară, eram un punker, nu un rocker, cum vă imaginați...

De ce, dacă n-ați ghicit, voi povesti altădată.

VERBA WOLAND

Ruxandra CESEREANU

Orășelul chitărilor

Orășelul Tomato din Statele Unite este spațiul unde sînt adăpostite cele mai multe chitări pe metru pătrat. Dar, vai, să nu se creadă că toată lumea din orășel are o chitară în mărime naturală atîrnată pe perete. Nicidecum. Pur și simplu, un John Doe, așa cum există în fiecare oraș american (și nu numai) a inventat într-o zi tradiția unor chitări minuscule sculptate din lemn de nuc sau din lemn de cireș și expuse în veranda locuitorilor din Tomato. Dar chitara cu pricina, prima – vreau să spun –, nu a rămas solitară. De cîte ori cineva se plictisea, sculpta o chitară pitică de atîrnat în verandă, precum prinzătorii de vis (cu pene), acele obiecte *dreamcatcher* care astăzi se vînd peste tot în lume, oriunde te-ai duce, de parcă vrăjitorii de bici ar fi ajuns la apogeul carierei lor. Așa ca în Tomato, în loc de *dreamcatchers*, avem chitări minuscule. Lucrurile nu ar fi fost cu nimic în contra realității ori a platitudinii (și plictiseli), dacă un alt John Doe nu ar fi rîvnit altceva: anume, un concert al chitărilor minuscule, minuite de toți locuitorii orașelului Tomato. Așa se face că în ziua de 17 iunie 2002, cu mic cu mare, locuitorii s-au strîns pe o pajiște de la marginea orașului și au improvisat un megaconcert al chitării pitice, la care au participat aproape

3.000 dintre locuitorii tomatezi sau tomaltezi sau tomateni (ori tomatici – oare cum ar fi cel mai corect să le spun?). Și ce-au cîntat ei acolo? Păi în primul rînd folk american, muzică country (cu cacofonie cu tot), dar și Jimmy Hendrix ori alți ași ai chitării, chiar dacă respectivul instrument era, devenise deja, electric, și nu mai era simplu, din lemn de nuc ori de cireș. Concertul chitărilor minuscule a intrat, după cum bine presupune oricine, în Carea Recordurilor.

Ei, bine, ce mi-a trecut mie prin minte, nu știu de ce, după ce am citit de pățania din orășelul Tomato? Mi-a trecut prin minte un astfel de megaconcert la țambal sau nai sau acordeon, interpretat de întreaga Românie, cu mic, cu mare, alt cît ar fi posibil, firește (nu vreau să exagerez, deși deja exagerez, după cum cititorul și-a dat seama). Cum ar arăta un asemenea concert românesc? Cu miștile, cu frigănele, cu plăcinte, cu bere, cu popcorn neaș românesc, cu tot tacîmul culinar, fumeșagios, asurzitor ori chiar bubiuitor! Ar fi dezastroos, monstruos... dar ar fi, totuși, omenesc, chiar dacă sub-omenesc. Monșter, i-ar fi spus Eminescu lui Caragiale (ca să-i facă plăcere), ca la noi la minenea!

Suplimentul DE CULTURA

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași”. Suplimentul se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3. CP 266, tel. 0232/214.100, 0232/214.111, fax: 0232/214.111

Colectiv editorial: Emilia Chiscop, Florin Lăzărescu, Lucian Dan Teodorovici (senior editor)

Redactor șef: George Onofrei

Redactor șef adjuncț: Anca Baraboi

Secretar general de redacție: Florin Iorga

Rubrici permanente:

Adriana Babeți, Marius Babias, Bobi și Bobo (Fără zahăr), Emil Brumar, Ruxandra Cesereanu, Mădălina Cocca, Daniel Cristea-Enache, Serban Foartă, Radu Pavel Gheo, Casiana Ioniță, Florin Lăzărescu, Doris Mironescu, Ana-Maria Onisei, Diana Soare, Lucian Dan Teodorovici, Luiza Vasiliu, Constantin Vică. Carte: Luminița Marcu, Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan-Alexandru Stănescu. Muzică: Victor Eskenas, y.

Dumitru Ungureanu, Răzvan Tuța. Film: Iulia Blaga. Teatru: Mihaela Michailov. Arte vizuale: Matei Bejenaru. Cartosatură: Lucian Amarii (Jup). Grafică: Ion Barbu. TV: Alex Savitescu.

Ediția Națională: Elena Vlădăreanu, R. Chirțu

Publicitate: Oana Asaftei, tel. 0232/252294

Distribuție / Abonamente: Mihai Sărbu, tel. 0232/271333. Media Distribution S.R.L., tel. 0232/216112

„Suplimentul de cultură” este înscris în Catalogul presei interne la poziția 2378. Pentru abonamente vă puteți adresa oricărui Agențiu Rodipet din țară sau oricărui oficiu poștal. Cititorii din străinătate se pot abona la adresa: export@rodipet.ro.

Tarife de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului. „Suplimentul de cultură” utilizează fluxurile de știri NewsIn » Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

EVENTIMENT reSourcing. platformă critică

ECUMEST vă invită să luați parte joi, 6 septembrie, de la ora 11.00, la Centrul Național al Dansului București, la o nouă întâlnire în cadrul programului „reSourcing. platformă critică”.

Evenimentul propune o serie de prezentări și discuții pe marginea cercetărilor din cadrul programului aflate în desfășurare în 2007, în domenii precum dans contemporan, teatru sau cultură *underground*, și avînd ca teme de interes recuperarea, documentarea și deschiderea către public a unor resurse ale istoriei culturale recente din România.

Printre participanți se numără Andreea Dumitru (critic de teatru), Manuel Pelmuș (dansator și coregraf), Dan Perjovschi

(artist vizual), Lia Perjovschi (artist vizual) și Ștefan Tiron (curator și teoretician independent).

Invitați sînt Janez Janša, dansator și coregraf stabilit la Ljubljana, director al Institutului MASKA, și Georg Schöllhammer, scriitor și curator stabilit la Viena, director al programului „documenta 12 magazines” și redactor-șef al revistei „Springerin”. Discuțiile vor fi purtate în limba engleză.

„reSourcing. platformă critică” este un program derulat de Asociația ECUMEST, București (www.ecumest.ro), în parteneriat cu Fundația ERSTE, Viena (www.erstestiftung.org).

ENȚICLOPEDIA
ENCARTA

Luiza VASILIU

Anatomistul și scriitorul

Andrea Vesalius a fost medicul personal al lui Carol Quintul și autorul tratatului *De corporis humani fabrica libri septem* (1543) (în care pune bazele anatomiei moderne). În ciuda

protecției imperiale, n-a scăpat de acuzele Inchiziției – se spunea că ar fi făcut disecții nu numai pe cadavre, ci și pe oameni vii. Totuși, în loc să fie ars pe rug, a fost trimis în pelerinaj la Ierusalim, de unde nu s-a mai întors. Biografia flamandului e întunecată și plină de semne de întrebare, numai bune pentru un scriitor, adică pentru Pétrus Borel, zis și „Licantropul”, șeful grupării „micilor romantici”. Borel, specialist în umor negru și istorii de groază, a scris o povestire despre Vesalius – *Don Andrea Vesalius, anatomistul*, în care își încercă talentul în crearea unui portret monstruos și a unei atmosfere citadine de cimitir. La ora înserării, „cînd toate orașele par niște necropole”, doctorul bătrîn o ia de nevestă pe foarte tinăra Maria. Afară, poporul revoltat încearcă să forțeze porțile și să-i pedepsească pe eretici (desigur, Vesalius e un vrăjitor, un necromant, un Saturn, un diavol ș.a.m.d.). Vacarmul oamenilor e, scrie Borel, „un tunet biciuitor, asurzitor, o simfonie aproape ucigașă”. Scena grotescă se termină cu un asalt al porților și cu intervenția gărzilor regale. Pînă aici, scriitorul francez reușește să-și demostreze calitățile de licantrop în ale literelor, pe jumătate atent la stil, pe jumătate cuprins de întunericea minții și a sufletelor celor despre care scrie. După asta însă, talentul se cam epuizează, în timp ce acțiunea se mută în casa medicului: prima noapte de nuntă e neîmplinită (de prea multă iubire, se scuză Vesalius, nu de bătrînețe), iar alte nopți conjugale nu mai există, răceala instalându-se între cei doi soți. Trec patru ani, Maria e pe moarte și face o mărturisire: a avut trei amanți. Soțul furios o trage de păr pînă în atelierul lui, unde îi arată trei schelete perfect conservate – sînt ale celor trei amanți. Maria moare, iar trupul ei, în loc să fie îngropat, ajunge tot pe masa pasionatului anatomist. Toate acestea au apărut în *Ențiclopedie* doar ca ilustrare a straniilor legături peste timp, dintre un om-lup (chiar dacă nu-mai după poreclă) de secol 19 și un medic bucuros să „studieze” pe viu un asemenea exemplar. Sau poate invers.

ISSN 1584-8272

9 771 584 827000 143

Clovnerii despre trecut

Heinrich Böll este al doilea scriitor german, după Thomas Mann, care a fost distins cu Premiul Nobel pentru Literatură, în 1972. Și care, la fel ca Günter Grass, face din trecutul Germaniei subiectul suprem al operei sale, „decojind” straturile unei istorii zbuciumate, inovate și, mai ales, cumva neîncheiate.

Ana-Maria Onisei

Metafora cărții, clovnul, este pariul unei conștiințe individuale, dar și personificarea asumată a unei conștiințe colective. Imaginea care predomină (dacă nu, mai bine spus, domină) în *Opiniile unui clovn* (Editura Polirom, 2007, traducere din limba germană de Petru Fornă) e aceea a unei conștiințe încărcate, în mijlocul haosului generalizat.

Dacă toată lumea spune că omul este poligam, clovnul nostru, Hans Schnier, spune că tocmai de aceea el este monogam; dacă toți cred în canoanele catolice, dar și în răzburări ideologice, el se complăce într-o indolență aseptică...; dacă toți par a uita, el refuză s-o facă, ba chiar le reamintește – cum altfel decît ca o voce a conștiinței? – celor din jur că n-ar trebui s-o facă.

Privirea e îndreptată spre trecutul plin de rani și fantome

Schnier nu mai are nimic. De pierdut sau de cîștigat. E un clovn care-și face meseria mecanic, repetitiv, la fel cum o națiune e nevoită să-și continue cursul firesc, fără opriri, fără reîntoarceri inutile, fără tîngueli noi.

Schnier bea mult și se gîndește la iubita – o catolică practicantă – care l-

a părăsit pentru că nu-i înțelegea „orientarea”, la naști, la publicul reprezentanților de circ și la episoadele inumane din prezentul imediat. Dar niciodată la viitor. Privirea lui machiată și aproape goală e în permanență îndreptată spre trecutul plin de rani și fantome. Și, ca pe orice om cu spirit, nici pe Schnier nu-l părăsește de tot puterile, el continuă să se afunde în ironie și duioșie de fiecare dată cînd vorbește, privește și judecă. Își întoarce propria viață, dar și propria țară pe toate fețele, o iubește, o alungă, îi zîmbește trist, o ceartă, dar niciodată nu o părăsește. Iar în această relație absurdă, viața îi devine, paradoxal, mai lentă, mai interiorizată și mai calmă. Acel calm înșelător care plutește în jurul trăirilor zbuciumate, pe care, altfel, n-am avea curajul să le exteriorizăm decît foarte rar, prin risete sau plînsete în hohote.

» „Am ridicat din umeri și m-am dus în hol, i-am luat paltonul și pălăria din cuier. Stătea deja lingă mine; i-am ținut paltonul, am ridicat mânușile care căzuseră din pălărie și i le-am dat. Era din nou gata să plîngă, schiță câteva mișcări comice cu nasul și buzele, apoi șopti: Nu poți să-mi spui ceva drăguț?/Ba da, am răspuns eu încet, a fost drăguț din partea ta că mi-ai pus mîna pe umăr, atunci cînd timpîiil aceia m-au judecat – și a fost foarte drăguț că i-ai salvat viața doamnei Wieneken, atunci cînd idiotul de maior a vrut să o împuște./Ah, a spus el, aproape că am ținut lucrurile astea./E foarte drăguț din partea ta că le-ai uitat – eu însă nu le pot uita.” – Heinrich Böll, *Opiniile unui clovn*

Lecția de dans

Am aflat recent, cu surprindere, că, pe lingă calitățile lui din domeniul literaturii, un prieten de-al meu a luat lecții de dans și că-i expert în asta. Îl invidiez sincer. Dintotdeauna mi-am dorit să fiu un bun dansator, dar din păcate eu am cam început cu stîngul.

Îmi aduc aminte că fusem cooptat în echipa de dansuri pentru serbarea de sfîrșitul clasei a doua, unde a trebuit să mă prezint în costum popular. Mi-a dat bunica o pereche de pantaloni de in, care-mi erau cam largi la subsuoară, un brîu lung de cîțiva metri, o cămașă care l-ar fi încăput

și pe un luptător de sumo și o căciulă de oaie, care-mi cădea pe ochi. Opincile – mărimea 44, cred – le-am împrumutat de la un vecin. În ziua marilor emoții, am început să mă echipez. Nu puteam tăia pantalonii, că se supăra bunica. I-am încreștit pe picior și i-am înfășurat de vreo cinci-șase ori cu brîul (pe care, iar, n-aveam voie să-l scurtez). Cămașa am lăsat-o peste pantaloni, încît părea că purtam rochie. În opinci am îndesat niște cîrpe și le-am legat strîns. Căciula n-am vrut s-o port nici în ruptul capului – afară erau

peste 30 de grade căldură –, pînă la intrarea pe scenă.

Vă închipuiți tensiunea la care ajunsesem. Trebuia să dansez pentru prima dată în fața unui public numeros, ținînd o fată de mină, și apoi să primesc premiu cu coroniță. Scena deschisă mă făcea să mă treacă toate apele. Mi-am potrivit căciula, mi-am tras pantalonii pe sub rochie, mi-am luat fata de mină și m-am repezit cu capul înainte, pe scenă. După cîțiva pași, am simțit brusc că mă scap pe mine. Am țopăit înainte cu gîndul că o să-mi treacă. M-am înșelat. Nu v-ați dorit vreodată mai mult să se termine un dans.

TRIMISUL NOSTRU SPECIAL

Florin LĂZĂRESCU

Nici nu mi-am închipuit cît pot să îndur.

După dans, au urmat minute întregi de aplauze și tovarășul învățător ne-a pus să repetăm mișcărilor de final. La ieșire, am fost obligați să rămînem – să ne admire lumea – în fața scenei. La poeziile patriotice am rezistat cu succes, dar, în final, la Corul Vinătorilor, parcă, unde lălăiau toți copiii din școală, panica mă luase deja în stăpînire.

S-au dat premiile. Cînd a ajuns la al meu, domnul învățător a găsit de cu-

viință să insiste cu laudele asupra meritelor mele deosebite. Îi simțeam fiecare cuvînt ca pe un șut în vezică. M-am aruncat înapoi, i-am smuls diploma, cărțile și coronița din mină, m-am strecurat prin mulțime, lăsînd-o pe mama cu brațele deschise, și m-am îndreptat cu toată viteza de care eram în stare, spre veceu. Am aruncat tot ce aveam în mină în niște tufari și am intrat. Mi-am ridicat cămașa-rochie, am desfășurat de trei ori brîul, apoi s-a-ntîmplat.